

CEZA HUKUK DERS NOTLARI

METİN KAYA

www.sinavkazan.com

CEZA HUKUKU GENEL İLKELER

- ❖ İnsanilik İlkesi
- ❖ Eşitlik
- ❖ Kusursuz ceza olmaz
- ❖ Kanunun bağlayıcılığı
- ❖ Cezaların şahsiliği
- ❖ Kanunilik ilkesi

Kanunilik İlkesinin Sonuçları

Suç ve cezalar kanunla konulur, İdarenin düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza yaratılamaz, Suçta ve cezada belirlilik, açıklık ve anlaşılabilirlik, Kıyas yasağı, Aleyhe kanunun geriye yürütülemez.

Ceza Kanununun Uygulama Alanı

1. Zaman Bakımından Uygulama

A. Suçun işlendiği zaman yürürlükte olan yasa uygulanması - Derhal uygulama ilkesi

Zaman bakımından uygulama açısından cezalar ve güvenlik tedbirleri aynı rejime tabidir. Ceza yasalarının zaman bakımından uygulanmasında kural olarak suçun işlendiği zaman yürürlükte olan yasa dikkate alınır. İşlendiği zaman yürürlükte bulunan yasaya göre suç sayılmayan bir eylemden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. (TCK md. 7/1)

Dikkat: Derhal uygulama ilkesi ceza muhakemesine ilişkin yasalar, hapis cezasının ertelenmesi, tekerrür, şartlı Salıverilme hariç infaz yasaları ile güvenlik tedbirleri yönünden uygulanır.

B. Lehe Kanunun Geçmişe Yürümesi

Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan yasa ile sonradan yürürlüğe giren yasanın hükümleri farklı ise failin lehine olan yasa uygulanır ve infaz olunur. (TCK 7/2)

2. Ceza Kanunun Kişi Bakımından Uygulanması

A. Milletvekilleri

Yasama Dokunulmazlığı – Nispi Dokunulmazlık

Seçimden önce ya da sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili veya milletvekili olmayan bakanlar dokunulmazlık kaldırılmadıkça;

- ❖ Tutulamaz,
- ❖ Sorguya çekilemez,
- ❖ Tutuklanamaz
- ❖ Yargılanamaz.

İki istisnası bulunur. Suçüstü haller ve Anayasanın 14. maddesine aykırı fiiller.

Milletvekilliği süresi bittiğinde dokunulmazlık da kendiliğinden kalkar. Geçicidir.

Milletvekilliği süresi boyunca ZAMANAŞIMI DURUR.

Dikkat: Milletvekilleri hakkında soruşturma açılabilir, delil toplanabilir, arama el koyma yapılabilir.

Yasama Sorumsuzluğu – Mutlak Dokunulmazlık

Milletvekilleri ve milletvekili olmayan bakanların meclis çalışmaları sırasında söz ve eylemlerinden sorumlu olmamasıdır. Meclis tarafından kaldırılmaz. Meclis genel kurul toplantıları, Komisyon toplantıları, grup toplantıları

METİN KAYA

ve parlamento çalışması niteliğinde olup meclis dışında yürütülen faaliyetler meclis çalışması kavramı içinde yer alır. Mutlaktır, Hem cezai hem hukukidir, Sürekli, Milletvekili sorumsuzluktan vazgeçemez.

Dikkat: Yasama sorumsuzluğu bir hukuka uygunluk nedeni değildir. Sorumsuzluk eylemi hukuka uygun kılmaz, yalnızca milletvekilleri hakkında ceza kovuşturmasına engeldir. Bu yönüyle sorumsuzluk kişisel bir cezasızlık nedenidir.

B. Diplomatik Dokunulmazlık

Vienna Sözleşmesi gereği, yabancı ülkede görev ile ilgili ya da görevi ile ilgili olmayan bir suç işleyen diplomat o ülkede değil kendi ülkesinde yargılanabilir.

Diplomatik dokunulmazlıktan diplomatik temsilciler ve bunların aileleri yararlanır.

- ❖ Diploması görevlileri görevli oldukları ülkede hiçbir nedenle gözaltına alınamaz, tutuklanamaz, üzeri aranamaz. Diploması görevlisi bulunduğu ülkenin güvenliği veya iç düzenine karşı suç işlerse “istenmeyen adam” sayılarak ülkeyi terk etmesi istenebilir.
- ❖ Haberleşmesi sınırlanamaz. Resmi yazışması ihlal edilemez, diplomatik çanta açılmaz.
- ❖ Misyon arşivleri ve evrakı dokunulmazdır.
- ❖ Misyon binaları ve diplomatik ajanın özel binaları dokunulmazdır.
- ❖ Diplomatlar kabul eden devlet tarafından yargılanamaz, hukuk davası açılmaz, tanık olarak gösterilemezler. Ancak kendi ülkelerinde yargılanabilir.
- ❖ Sürekli, Diplomatik muafiyet görev sona erse de devam eder.
- ❖ Diplomatik muafiyet kişisel bir cezasızlık nedenidir.

Dikkat: Büyükelçilik ve konsolosluklar bulunduğu yer neresi ise o ülkenin toprağı sayılır. Bu nedenle büyükelçilik ve konsolosluklarda işlenen suçlar bunlar hangi ülke topraklarında ise o ülkede işlenmiş sayılır

Konsolosluk Muafiyetleri

Konsoloslar ağır suçlarından dolayı gözaltına alınıp, tutuklanabilir, haklarında verilen özgürlüğü bağlayıcı ceza infaz edilebilir. Ancak konsolosun resmi sıfat ve görevleriyle ilgili eylem ve işlemlerinden dolayı yargı bağıışıklığı bulunmaktadır. Konsolosların resmi hizmete ayrılmış binalarına girilemez. Arşiv ve haberleşme dokunulmazlıkları tamdır. Muafiyetten konsolosluk memurları, idari ve teknik personel, konsolosluk müstahdemleri ile birlikte oturan aileleri yararlanır.

3. Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması

MÜLKİLİK İLKESİ	GÖREV SUÇLARI
Ceza hukukunda benimsenen temel ilkedir Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır. Suç; a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında, b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla, c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla, d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı, İşlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.	Yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse, bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş bulunsan bile, Türkiye'de yeniden yargılanır.
FAİLE GÖRE ŞAHSİLİK (11. MADDE)	MAĞDURA GÖRE ŞAHSİLİK (12. MADDE)
Bir Türk vatandaşı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye'de kovuşturulabilirliğin bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılır. (2) Suç, aşağı sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektirdiğinde yargılama yapılması zarar görenin veya yabancı hükûmetin şikayetine bağlıdır. Bu durumda şikayet, vatandaşın Türkiye'ye girdiği tarihten itibaren altı ay içinde yapılmalıdır.	Bir yabancı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır. Yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır. (Rüşvet ve Nüfuz ticareti suçlarında istem gerekmez) Yukarıdaki fıkra belirtilen suçun bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisinin zararına işlenmesi ve failin Türkiye'de bulunması halinde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşulu ile suçtan zarar görenin şikayeti üzerine fail, Türk kanunlarına göre cezalandırılır.
İKAME YARGI YETKİSİ	EVRENSELLİK İLKESİ
Mağdur yabancı ise, aşağıdaki koşulların varlığı halinde fail, Adalet Bakanının istemi ile yargılanır: a) Suçun, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı üç yıldan az olmayan hapis cezasını gerektirmesi. b) Suçluların geri verilmesi anlaşmasının bulunmaması veya geri verilme isteminin suçun işlendiği ülkenin veya failin uyruğunda bulunduğu devletin hükûmeti tarafından kabul edilmemiş olması.	13. madde kapsamındaki suçlar vatandaş veya yabancı tarafından yabancı ülkede işlenmiş olsa dahi Türk kanunları uygulanır. Soykırım, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti suçlarında yabancı ülkede hüküm verilmiş olsa dahi Türkiye'de yeniden yargılama yapılır
NON BIS İDEM İLKESİNİN İSTİSNALARI	CEZADAN MAHSUP, YABANCI KANUNUN
Türkiye'de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye'de yeniden yargılanır. Yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse, bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş bulunsan bile, Türkiye'de yeniden yargılanır. Bir yabancı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de	Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir. Türkiye'nin egemenlik alanı dışında işlenen suçlar dolayısıyla Türkiye'de yargılama yapılırken, Türk kanununa göre verilecek olan ceza, suçun işlendiği ülke kanununda öngörülen cezanın üst sınırından fazla olamaz. (2) Ancak suçun; a) Türkiye'nin güvenliğine karşı veya zararına olarak,

bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır.
Soykırım, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti suçlarında yabancı ülkede hüküm verilmiş olsa dahi Türkiye’de yeniden yargılama yapılır

b) Türk vatandaşına karşı ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisi zararına olarak, İşlenmesi durumunda, yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz.

SUÇLULARIN İADESİ

A.İade Koşulları

- ❖ Suça konu olan fiil her iki devletin yasalarında en az 1 yıl hapis cezasını veya güvenlik tedbirini gerektirmeli
- ❖ Geri verilmesi istenen kişi isteyen ülkede mahkûm edilmiş ise 4 aydan az ceza almamalı
- ❖ Gerivermeye konu eylemin her iki devlet yasalarına göre de suç oluşturması gerekir. Teşebbüs aşamasında kalan suçlarda geri verilebilir.
- ❖ Yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza soruşturması ya da kovuşturması başlatılan veya mahkûmiyet kararı verilmiş olan bir yabancı, talep üzerine, soruşturma ya da kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir.
- ❖ Suçu işleyen kişi yabancı olmalıdır
- ❖ Kural olarak vatandaş geri verilmez Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç kural olarak vatandaş suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilmez.
- ❖ Geri verme için suçluların iadesi konusunda bir anlaşma bulunmalıdır

B. Geri Verme Talebinin Kabul Edilmeyeceği Haller

- ❖ Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, iadesi talep edilen kişinin Türk vatandaşı olması.
- ❖ İadesi talep edilen kişinin ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle bir soruşturma veya kovuşturmaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence veya kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması.
- ❖ Düşünce suçu, siyasi suç veya siyasi suçla bağlantılı bir suç niteliğinde olması,
- ❖ Sırf askerî suç niteliğinde olması,
- ❖ Türkiye Devletinin güvenliğine karşı, Türkiye Devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmesi,
- ❖ Türkiye’nin yargılama yetkisine giren bir suç olması,
- ❖ Zamanaşımı veya affa uğramış olması.
- ❖ İadesi talep edilen kişi hakkında, talebe konu fiil nedeniyle daha önce Türkiye’de beraat veya mahkûmiyet kararı verilmiş olması.
- ❖ İade talebinin, ölüm cezası veya insan onuru ile bağdaşmayan bir ceza gerektiren suçlara ilişkin olması.

C. İade Yargılaması

- ❖ İade talebi hakkında karar vermeye, kişinin bulunduğu yer ağır ceza mahkemesi yetkilidir. Kişinin bulunduğu yer belli değilse, Ankara ağır ceza mahkemesi yetkilidir.
- ❖ Ağır ceza mahkemesince iade talebinin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi hâlinde, bu kararın yerine getirilmesi, Dışişleri ve İçişleri bakanlıklarının görüşü alınarak Adalet Bakanının teklifi ve Cumhurbaşkanı onayına bağlıdır.
- ❖ İade yargılamasında katılma talebinde bulunulamaz.
- ❖ Mahkemenin kararına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay bu başvuruları üç ay içinde sonuçlandırır.

D. İade Nedeniyle Koruma Tedbiri

- ❖ Yabancı, iade sürecinde Adalet Bakanlığının görüşü alınmadan sınır dışı edilemez.
- ❖ İade talebine konu olabilecek bir suçun işlendiğinin kabulü için kuvvetli şüphe bulunması hâlinde, iade talebinin Adalet Bakanlığına ulaşmasından önce, Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası andlaşma hükümleri veya mütakabiliyet ilkesi çerçevesinde, ilgili devletin talebi ve Adalet Bakanlığının uygun bulması üzerine kişi geçici olarak tutuklanabilir.

METİN KAYA

- ❖ Suçun, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı üç yıldan az olmayan bir suç işlediği yönünde kuvvetli şüphe bulunan kişi, ilgili devletin talebi aranmaksızın geçici olarak tutuklanabilir.
- ❖ Geçici tutuklama süresi en fazla 40 gündür.
- ❖ Geçici tutuklama yerine kişinin kaçmasına engel olacak şekilde adli kontrol kararı verilebilir.

2. BÖLÜM – SUÇ TEORİSİ

SUÇUN UNSURLARI

1. TİPİKLİK

Dış dünyada gerçekleşen fiilin yasadaki suç tanımına/tipine uymasındır. Kanunilik ilkesinin bir sonucudur.

Tipikliği ortadan kaldıran nedenler

A. Sözde Suç (Mefruz Suç) : Somut olarak işlenen fiil, kanuni tanıma uymuyorsa, fakat fail suç işlediğini ve fiilinin cezalandırılacağını düşünüyorsa sözde suçtan söz edilir. Fail sözde suçta hataya düşerek tipe uygun olmayan fiilin cezalandırılacağını zannetmektedir. Hata iki biçimde ortaya çıkabilir.

Hukuki Hata: Fail suç işlediğini zannettiği fiili işlemekte ancak fiil ceza kanununda cezalandırılmamaktadır..

Fiili Hata: Fail fiilin kanunda düzenlendiğini biliyor ancak fiilin kurucu unsurunda hata yapıyor. Fail başkasına ait olduğunu zannettiği ama kendisine ait bir eşyayı almışsa tipiklik oluşmadığı için cezalandırılmaz.

B. İşlenemez Suç: Suç işlemeye karar vermiş olan kişinin, kullandığı araçların o suçu işlemeye elverişli olmaması veya işlenmek istenen suçun maddi konusunun bulunmaması nedeniyle suçun işlenememesi halidir. Ölen bir kişinin öldürülmeye çalışılması veya oyuncak tabanca ile birinin vurulmaya çalışılması gibi.

2. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

- ❖ Fail
- ❖ Mağdur
- ❖ Hareket
- ❖ Netice
- ❖ İlliyet bağı

A. Fail

Cezai nitelikteki hukuka aykırı fiili işleyen kişidir. Suçun failinin belli bir sığata sahip olmasının gerekip gerekmediğine göre suçlar ikiye ayrılır.

Genel Suçlar, suçun oluşabilmesi için failin sıfatının önem taşımadığı suçlardır. Kasten öldürme, yaralama, hırsızlık herkes tarafından işlenebilen suçlardır.

Özgü Suçlar; suçun oluşabilmesi için failin belli bir sığata veya niteliğe sahip olmasının arandığı suçlardır. İrtikâp, zimmet suçlarının oluşabilmesi için failin kamu görevlisi olması şarttır.

B. Mağdur

Mağdur suçla korunmak istenen hukuki menfaatin sahibi gerçek kişilerdir. Her suçun bir mağduru olur mağdursuz suç olmaz. Suçtan zarar gören, işlenmiş suç dolayısıyla açılan ceza davasına katılma hakkı olan kişiyi ifade etmekte olup bir ceza muhakemesi kavramıdır. Suçun mağduru ile suçtan zarar gören kavramları bir birinden farklı olup, her zaman aynı kişiler değildirler.

C. Hareket

Hareketin Şartları

Bir insan hareketi olmalıdır. İhmali de olsa bir vücut hareketi bulunmalıdır. Hareket iradi olmalıdır.

Ceza Hukukunda Hareket olarak Kabul edilmeyen davranışlar

Tüzel kişilerin hareket kabiliyeti yoktur. Hayvan hareketleri ve tabiat olayları hareket kavramına dahil değildir Mutlak cebir etkisi altındaki davranışlar hareket olarak değerlendirilmez. Tam bir şuur kaybında yapılan hareketler, Refleks hareketler

Dikkat: Tehdit altında suç işlen kişi ile Kusur yeteneğine sahip olmayan akıl hastaları ile küçüklerin hareket kabiliyeti vardır.

Harekete Göre Suçlar

a. İcrai Suçlar: Bir hareketin yapılması/ edilmesi şeklinde ortaya çıkan suçlardır. İcrai hareketin isteyerek ya da istemeyerek yapılmasının bir önemi yoktur. İcrai suç bir hareket yapılmaması gerekirken yapıldığı durumlarda ortaya çıkar. Bir kişinin silahla vurulması, bir kişiye işkence yapılması gibi

b. İhmali Suçlar: Bir hareketin yapılmaması/ edilmemesi sonucu ortaya çıkan suçlardır. İhmali suçta kişi yapmakla yükümlü olduğu bir hareketi yapmadığı için suça neden olmaktadır. İhmal suçları kendi içinde ihmal suretiyle icra ve saf ihmal suçları olarak sınıflandırılabilir.

1. İhmal Suretiyle İcra Suçu: İcrai bir davranışla gerçekleştirilen bir suçun herhangi bir davranışta bulunmayarak ihmali bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Bu tip suçlar kişi yapmakla yükümlü olduğu bir görevi yapmaması sonucu suç ortaya çıkmaktadır. TCK 83. Maddede kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçunu düzenlenmiştir.

TCK'ya göre İhmal suretiyle icra suçundan bahsedebilmek için gerekli koşullar;

İhmali bir hareket bulunmalıdır. Failin belli bir sonucun gerçekleşmesini önleme konusunda özel hukuksal yükümlülük altında bulunması gerekir. (Garantör olması). Neticeyi engelleme yükümlülüğü kanundan, yapılmış bir sözleşmeden, daha önce neden olduğu bir tehlikeden kaynaklanabilir. Failin sonucun gerçekleşmesini önleme olanağı olmalıdır

2.Sıf İhmal Suçları: Failin yapılması emredilen şeyi yapmamasından kaynaklı ortaya çıkan suçlardır. Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi, inşaat ve yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama, seferberlikle ilgili görevin ihmali suçları saf ihmal suçlarıdır.

c. Tek Hareketli Suçlar: Suçun oluşması için bir tek hareket yeterli olduğu suçlara tek hareketli suç denir. Hareketin tekliğinden kasıt hukuken tek olarak nitelendirilmedir. Tek hareketli suçlarda hareketin yinelenmesi suçun niteliğini değiştirmez. Hareketin tekliği doğal değil hukuki teklik şeklindedir. Örneğin hırsızın markete girerek on farklı ürünü çalması tek bir hareket olarak nitelendirilir.

d. Çok Hareketli Suçlar: Suçun oluşması için birden fazla harekete ihtiyacın olduğu suçlara çok hareketli suç **denir**.

e. Serbest Hareketli Suç: Suçun oluşması için yasada her hangi bir hareket belirtilmediği suçun her türlü hareket ile işlenebileceği suçlardır. Sonucun yasada gösterildiği suçlardır.

f. Bağlı Hareketli Suç: İki hareketin birlikte yapılması ile oluşan suç türüdür. Burada suçun oluşabilmesi için kanunun belirlediği hareket mutlaka gerçekleşmiş olmalıdır.

g. Seçimlik Hareketli Suç: Suçun oluşması için kanunda belirtilen hareketlerden birisinin yapılmasının yeterli olduğu suçlardır.

D. NETİCE

Neticesi harekete Bitişik suç (Şekli Suç):

Hareketin yapılmasıyla suçun tamamlandığı, kanunun neticeyi göstermediği suçlardır. Bu tip suçlarda netice harekete bitişik olduğundan yer ve zaman olarak hareketten ayrılamaz. Bu tür suçlarda hareketin yapılması suçun gerçekleşmesi için yeterlidir. Konut dokunulmazlığının ihlali, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, suç işlemek için örgüt kurma, yalan tanıklık, iftira, askeri yasak bölgelere girme. Bu tip suçlarda netice hareketten ayrı değil ona bağlıdır.

Neticesi Hareketten Ayrılabilen Suçlar – Maddi Suç:

Bu tip suçların oluşabilmesi için hareketin yeterli olmadığı; ayrıca yasada öngörülen sonucun da gerçekleşmesinin gerektiği suçlardır. Hareket ile netice arasında yer ve zaman bakımından ayrım yapılabilir.

Ani Suç:

Hukuksal ihlalin belli bir süre devam etmeyip, hemen sona erdiği suçlardır. Ani suçlarda suçun tamamlanma ve sona erme anı aynı zamanda gerçekleşir. Ani suçlarda netice icra hareketleri tamamlandıktan bir süre sonra ortaya çıkabilir. Ancak bu suçun ani suç olmasını engellemez. Bu suç bakımından önemli olan, ortaya çıkan hukuksal ihlalin bir süre devam etmeyip hemen sona ermesidir

Kesintisiz Suç (Mütemadi Suç):

Hukuksal ihlalin hemen sona ermeyip, belirli bir süre devam ettiği suçlardır. Kesintisiz suçta fail suçu hemen sona erdirmeyip bir süre kendi iradesine bağlı olarak devam ettirmektedir. Kesintisiz suçlar tamamlandığı halde bitmeyen suçlardır.

Ani Suç	Kesintisiz Suç
- Fiilin işlendiği anda yürürlükte bulunan ceza kanunu uygulanır - Zamanaşımı süresinin başlangıcı hareketin yapıldığı andır. - icra hareketleri tamamlandıktan sonra suç iştirak olmaz - hareket devam ettiği müddetçe meşru müdafaa mümkündür. - Neticenin gerçekleştiği (hareketin yapıldığı) yer mahkemesi yetkili	- Kesintinin gerçekleştiği anda yürürlükte bulunan kanun uygulanır. - Zamanaşımı süresi kesinti gerçekleştiği andan itibaren başlar - Suç sona erinceye kadar iştirak mümkündür - Netice devam ettiği müddetçe meşru müdafaa bulunulabilir. - Kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesi yetkilidir.

Zarar Suçu: Suçun işlenmesiyle dış dünyada somut bir zararın meydana gelmesidir. Bu suç tipinde yok olma, azalma veya kayba uğrama söz konusudur. Kasten adam öldürme suçunda somut bir zarar dış dünyada meydana gelmektedir.

Tehlike Suçları: Suçun işlenmesi sonucunda dış dünyada somut bir sonucun meydana gelmediği ancak zarar ihtimalinin yüksek olduğu suç tipidir. Tehlike suçları ikiye ayrılır.

Somut Tehlike Suçu: Suçun oluşabilmesi için yalnızca yasal tanımdaki hareketin yapılmasının yeterli olmayıp ayrıca gerçek bir zarar tehlikesinin de arandığı suçlardır. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun oluşması için kamu güvenliği açısından açık ve yakın tehlike bulunması gerekir. Yasalara uymamaya tahrik suçunun oluşması için tahrikin kamu barışını bozmaya elverişli olması gerekir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun oluşabilmesi için örgütün suçları işlemeye elverişli olması gerekir.

Soyut Tehlike Suçları: Suçun oluşabilmesi için yalnızca yasal tanımdaki hareketin yapılmasını yeterli olduğu; ayrıca gerçek bir zarar tehlikesinin aranmadığı suçlardır. Suçu ve suçluyu övme, suç işlemeye alenen tahrik

E. İLLİYET BAĞI

- ❖ Alternatif nedensellik

- ❖ Kümülatif Nedensellik
- ❖ Öne Geçen Sollayan Nedensellik
- ❖ Varsayılan Nedensellik
- ❖ Nedenselliğin Atipik gelişimi

3.SUÇUN MANEVİ UNSURLARI

A. Kast

Suçun kanuni tanımından yer alan unsurların bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesidir. Yani fail suçu bilerek ve isteyerek işlemektedir. Kastın varlığından söz edebilmek için bilmek ve istemek unsurları birlikte gerçekleşmelidir. Suçun oluşması kural olarak kastın varlığına bağlıdır. Failin kastı, suçun icra hareketlerini gerçekleştirdiği sırada bulunmalıdır.

Kastın Unsurları

a. Bilme

Suç tanımına uygun hareket ve sonuç bilinmelidir. Yani fail, mağdur, hareketin zamanı, yeri kullanılan araç bilinmelidir. Fail hareketin konusunu ve buna ilişkin özellikleri bilmelidir. Cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli unsurlar, mağdurla ilgili özellikler bilinmelidir. Kamu görevlisi olduğunu bilmeden hakaret eden kişi, kamu görevlisine hakareten değil adi hakareten sorumlu olur.

b. İsteme

Kastın gerçekleşmesi için bilmenin yanı sıra istemede olması gerekir. İsteme unsuru kast ile taksiri birbirinden ayırmamızı sağlar. Netice bilinmesine rağmen istenmiyorsa taksir söz konusudur.

1. Failin Muhtemel Neticeyi Öngörmesi ve İstemesi: Bu durumda fail öngördüğü, düşündüğü ve bildiği neticeyi gerçekleştirir. Bu durumda doğrudan kast vardır.

2. İstenen Neticeye bağlı ondan ayrılamayacak Neticeler: Fail bu durumda istediği neticeden ayrılamayacağını bildiği neticelere rağmen hareketini gerçekleştirir. Kastın bu şekline ikinci derece doğrudan kast denir.

3. İsteddiği neticeye bağlı olmayan fakat istenilen neticenin yanında gerçekleşme olasılığı bulunan Neticeleri İstemesi: Fail gerçekleşmesi mümkün neticelerinde meydana gelmesi durumunda bunları kabullenmiştir. Bu durumda olası kasttan bahsedilir.

1. Genel Kast – Özel Kast

Genel kast: Suçun gerçekleşmesindeki failin bilerek ve istenerek yapıldığı, suçun oluşması için faili harekete geçiren amacın önem taşımadığı kast türüne genel kast denir. Kastın öldürme

Özel kast: Suçun failin bilerek ve isteyerek gerçekleşmesinin yanı sıra kanunun failin özel bir amaçla hareket etmesini gerekli kıldığı hallerde özel kasttan bahsedilir. (doğrudan kastın bir şeklidir.) TCK Örnek: 157 dolandırıcılık suçunda özel kast aramaktadır. Dolandırıcılık suçunda fail başkasının zararına olarak kendisine yarar sağlamayı amaçlamaktadır.

Dikkat: Özel kastın arandığı suçlar olası kastla işlenemez.

2. Doğrudan Kast – Olası Kast

Doğrudan Kast: Failin hedeflediği ve istediği sonuçlara ilişkin kastıdır. Eğer fail istediği sonucu gerçekleştiremezse teşebbüsten sorumlu olur.

İkinci derece doğrudan kast: Failin gerçekleştirmeyi istediği neticeye zorunlu olarak bağlı bulunan neticeleri öngördüğü hallerde kastı bu neticeler bakımından da doğrudan kasttır.

Olası Kast: Failin sonucu öngörmekle birlikte sonucu direk olarak istemeyip göze alması durumunda olası kasttan bahsedilir. Fail bu durumda ne olursa olsun diyerek hareket etmektedir. Fail olası kastta kendi istediği neticenin dışındaki neticelerin gerçekleşip gerçekleşmemesi konusunda kayıtsızdır. Olası kast netice ile belirlenir teşebbüs

METİN KAYA

mümkün değildir. Olası kast cezası hafifletici nedendir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıldan 25 yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

3. Ani Kast Tasarlama Kastı

Ani Kast: Failin ani bir kararla suçu işlemesidir. Ani kastta failin fiili gerçekleştirmeyi düşünmesi ile harekete geçmesi arasında çok kısa bir süre bulunur. Kırmızı ışıktaki tartışan iki şoförden birinin silahla diğerini vurması

Tasarlama Kastı: Failin bir suçu anlık bir düşünceyle değil belirli bir zaman aralığına yayarak işlemesi durumudur. Doktrinde tasarlama kastına yönelik iki görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre plan proje, üretmek ikinci görüşe göre ise failin suç işlerken soğukkanlı davranması tasarlama kastıdır. Yargıtay'ın iki görüşe uygun verdiği kararlar mevcuttur. Kasten öldürme suçunun tasarlanarak işlenmesi Tasarlama kastından plan proje kurmak anlaşılırsa haksız tahrikle bir arada bulunabilir.

4. Başlangıç Kastı – Sonrada Oluşan (Eklenen) Kast

Başlangıçta kast: İcrai hareketin yapıldığı mevcut olan kasta başlangıçta kast denir.

Sonradan ortaya çıkan (eklenen) kast: Hareketin yapılmasından sonra ortaya çıkan kasta eklenen kast denir. Eklenen kast üç şekilde ortaya çıkabilir; Suç oluşturmamayan bir hareketle başlayan fail sonradan oluşan kast ile suç tipini ihlal eder. Taksirle işlenen suç daha sonra kasten suça dönüşür. Belirli bir neticeye yönelik kastla harekete başladıktan sonra henüz bu hareketler tamamlanmadan fail maksadını değiştirerek başka bir neticeyi gerçekleştirir.

TAKSİR

Failin suç tanımına uyan hukuka aykırı eyleme iradi hareketle neden olması; ancak ortaya çıkan sonucu öngörmemiş veya öngörse bile istememiş olmasıdır. Taksir istisnai bir haksızlık şeklidir. Suçlar kural olarak kasten işlenir.

1. Taksirin Unsurları

❖ Eylemin Taksirle İşlenebilen Bir Suç olması

Taksirli sorumluluk istisnai bir sorumluluk olduğu için failin taksirli davranışından sorumlu tutulabilmesi için eylemin taksirle işlendiğinde de cezalandırılacağı yasa açıkça yazılı olması gerekir.

TCK'ya göre taksirle işlenen suçlar;

Taksirle yaralama/ öldürme, Genel güvenliğin taksirle tehlikeye düşürülmesi, Taksirle trafik güvenliğinin tehlikeye sokulması, Çevrenin taksirle kirlenmesi, Taksir sonucu casusluk, Taksirle zehirli madde katılması, Taksirli iflas, Devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri taksirle açıklama, Casusluk fiillerinin taksirle işlenmesi, Askeri tesislere taksirle tahrip, Taksirle yasaklanan bilgileri açıklama

- ❖ Hareketin iradi olması
- ❖ Sonucun öngörülebilir olması fakat istenmemesi
- ❖ Dikkat ve Özen Yükümlülüğüne Aykırılık
- ❖ Nedensellik Bağı

2. Taksirin Türleri

a. Basit - Bilinçsiz Taksir: Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesinin öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.

b. Bilinçli Taksir: Failin hareketin sonucunda ortaya çıkacak neticeyi öngörmesine rağmen tecrübe ve dikkatle sonucu önleyebileceğini düşünmektedir. Fail sonucun gerçekleşeceğini bilseydi hareketi yapmaktan vazgeçerdi diyebiliyorsak bilinçli taksir vardır. Bilinçli taksir cezayı ağırlaştıran nedendir.

Bilinçli Taksirin sonuçları;

Bilinçli taksir cezayı ağırlaştıran genel bir nedendir. Bilinçli taksir durumunda, hapis cezasının para cezasına çevrilebilmesi için bunu kısa süreli hapis cezası olması gerekir. Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevî durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa, bilinçli taksir hâlinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir. Taksirle yaralama suçunun nitelikli biçimleri bilinçli taksirle işlenirse soruşturma ve kovuşturma re'sen yapılır.

3. Taksirli Suçlarda Sorumluluk

Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir. Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir. Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevî durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir hâlinde verilecek ceza yarıdan altıda bire kadar indirilebilir.

Dikkat: Taksirli suçlarda iştirak ve teşebbüs mümkün değildir.

	DOĞRUDAN KAST	II. DERECE DOĞRUDAN KAST	OLASI KAST	BİLİNÇLİ TAKSİR	BİLİNÇSİZ TAKSİR
HAREKET	Fail istiyor	Fail istiyor	Fail istiyor	Fail istiyor	Fail istiyor
NETİCE	Fail istiyor	Netice failin istediği asıl neticeye bağışık ve ondan ayrılamaz. O nedenle istenmiş sayılır	Fail doğrudan istemiyor ancak asıl gerçekleştirmek istediği neticeye ulaşmak için ortaya çıkabilecek diğer neticeleri göze alıyor.	Fail neticeyi istemiyor. Kendisinin suç işlemeyeceği konusunda kanaati var.	Fail neticeyi istemiyor

Netice Sebebiyle Ağırlaşmış Suç – TCK 23. madde

Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi hâlinde, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçtan bahsedilir. Neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlar bağımsız suç tipleri olarak değil, yalnızca nitelikli suç tipleri olarak karşımıza çıkar.

I. Olasılık: Bir fiilin kastedilenden daha ağır neticeye sebebiyet vermesi

Koşulları;

- ❖ İki ayrı suçun varlığı gerekmektedir.
- ❖ Failin ilk hareketi ile işlemeyi hedeflediği suç kasten olmalıdır.
- ❖ Failin kastettiğinden daha ağır veya başka bir sonuç doğmalıdır.
- ❖ İlk hareket ile ortaya çıkan netice arasında nedensellik bağı olmalıdır.
- ❖ Her iki suç aynı mağdur üzerinde meydana gelmelidir.

- ❖ Meydana gelen sonuçta failin en azından taksiri olmalıdır.
- ❖ Bu suçlardan dolayı sorumluluğun varlığı, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçun kanunda açıkça düzenlenmesine bağlıdır.

TCK 87/1 Kasten yaralama fiili, mağdurun;

- a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
- b) Konuşmasında sürekli zorluğa,
- c) Yüzünde sabit ize,
- d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
- e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olursa netice sebebiyle ağırlaştırılmış suç oluşur.

II. Olasılık: Fiilin istediği neticenin yanı sıra başka neticesinin oluşmasına sebebiyet verme:

- ❖ İşkence suçunda mağdurun ölmesi
- ❖ Cinsel saldırı suçunda kişinin ölmesi,
- ❖ Çocuk düşürtme suçunda kadının ölmesi

3.BÖLÜM – CEZA SORUMLULUĞUNU KALDIRAN VEYA AZALTAN NEDENLER

HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ

a. Kanun Hükmünün Yerine Getirilmesi

Yasa hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez (T.C.K m. 24/1)

Kanunun yetkili kıldığı kimsenin eylemde bulunması gerekir, Kanunun öngördüğü şekilde davranılmış olmalıdır, Kanunun öngördüğü sınır aşılmamalıdır.

b. Hakkın kullanılması

Türk Ceza Kanununa göre hakkını kullanan kimseye ceza verilmez. (TCK m. 26) Hakkın kullanılmasının bir hukuka uygunluk nedeni olması için, hakkın kötüye kullanılmamış olması gerekir. Koşulları;

Hukuk düzenince korunan ve tanınan bir hak olmalıdır. Hakkın kötüye kullanılması korunmaz.

Hakkın kullanıma ilişkin orantılılık sınırı aşılmamalıdır.

c. İlgilinin Rızası

Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.

Koşulları;

1. Rıza yeteneği (ehliyet): Rıza gösteren kişinin kendine ait hakkı üzerinde açıklamada bulunması gerekir. Ayrıca rıza beyanında bulunulabilmek için kural olarak kişinin fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Örneğin akıl hastasının rıza beyanı geçerli değildir. Ancak yaş konusunda da kanunda bir sınır konmuş olabilir.

2.Rıza Mağdurun üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği bir hak üzerinde olmalıdır.

Kişinin yaşam hakkı üzerinde tasarruf yetkisi yoktur. Kişinin vücut dokunulmazlığı üzerinde tasarruf yetkisi vardır. Bu yetki sınırsız değildir. Organ ticareti suçtur. Mülkiyet hakkı üzerinde tasarruf yetkisi vardır. Şeref hakkı üzerinde tasarruf yetkisi vardır. Ancak; Cumhurbaşkanına hakaret, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçlarında rıza geçerli değildir. Kişisel özgürlüğün mutlak olarak sınırlandırılmasını öngören işlemlerde mağdurun serbest tasarruf hakkı yoktur. Kölelik veya esaret gibi Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda temsilci aracılığıyla kullanılan rıza geçerli değildir. şeref hakkı gibi

3. Geçerli Bir Rıza Açıklamasının bulunması gerekir.

Açıklamanın biçimi önemli değildir. Yazılı, sözlü veya işaretle olabilir. Tehdit, hata, hile gibi iradeyi bozan nedenlerle irade sakatlanmışsa rıza açıklanması geçerli olmaz. Sözde (Mefruz) rıza geçerlidir. Hak sahibi failin hareketini gerçekleştiren içinde bulunduğu koşulları bilseydi rızasını verirdi diyebileceğimiz durumlarda sözde rızadan bahsedilir. Ev sahibinin olmadığı durumda patlayan su borusu nedeniyle akan suyu durdurmak eve giren komşu konut dokunulmazlığının ihlali suçunu işlemiş olmaz.

4. Rızanın aranacağı zaman: Rıza geçmişe etkili olmaz. Bu nedenle rızanın hareketten önce veya hareket yapıldığı sırada açıklanmış olması ve hareket yapıldığı sırada da geri alınmamış olması gerekir.

d. Meşru Müdafaa – Meşru Savunma

TCK 25/1 hükmünde düzenlenen meşru savunma hükümlerine göre Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

a. Saldırıya ilişkin Şartlar:

1. Bir saldırının varlığı gerekir

Meşru savunmadan söz edebilmek için insandan kaynaklanan haksız bir saldırının varlığı gereklidir. Saldırı teşkil eden fiilin ayrıca suç teşkil etmesi gerekmez. Şahsi cezasızlık sebebi ya da cezayı ortadan kaldıran şahsi sebeplerin bulunması nedeniyle cezalandırılmaması haksız olduğu sonucunu değiştirmez. Bir kişi kendi hareketi ile saldırıyı tahrik etse de meşru savunmadan yararlanabilir.

Dikkat: Milletvekili, diplomat, yabancı asker kişilerin hareketleri haksızlık içeriğini korur.

2. Saldırının Mevcut olması

Meşru savunmadan söz edebilmek için gerçekleşen veya gerçekleşmesi ya da tekrarı kesin olan bir saldırının varlığı gerekmektedir. Saldırı başlamadan ya da bittikten sonra meşru savunma olmaz.

3. Saldırı Haksız olmalıdır

Saldırının haksız olması için isnat edilebilir veya cezalandırılabilir olması gerekmez. Bu nedenle diplomasi, askerlik veya yasama dokunulmazlığından yararlanan kimselerin, akıl hastalarının ve küçüklerin saldırıları da meşru savunmaya neden olabilir. Hukuka uygunluk nedenin bulunduğu bir eyleme karşı meşru savunma olmaz. Tutuklama kararını yerine getiren kolluğa karşı özgürlüğün kısıtlanması gerekçesiyle meşru müdafaa yapılamaz. Bir insan hareketinden kaynaklanmayan, hayvan saldırıları ve doğa olayları haksız saldırı sayılmaz.

4. Saldırı bir hakka yönelik olmalıdır.

Saldırının herhangi bir hakka yönelmiş olması yeterlidir. Kişi varlığına veya malvarlığına yönelik saldırılarda meşru savunma mümkündür.

b. Savunmaya İlişkin Şartlar:

1. Savunma Saldırgan üzerinde gerçekleşmelidir

Saldırgan dışındaki kişilere karşı savunma mümkün değildir.

2. Savunma zorunlu olmalıdır:

Saldırıya uğrayan kişinin saldırgana zarar vermeden başka türlü kurtulma imkanı olmamalıdır. Kaçma zorunluluğu yoktur. Ancak saldırıyı gerçekleştiren akıl hastası veya çocuk ise mahkemeler kaçma konusunda ısrarcı olabilir.

Dikkat: Kişinin kaçma imkanı varken, kaçmayıp karşılık vermesi durumunda dahi meşru savunma kabul edilir. Kaçma zorunluluğu yoktur.

3. Savunma ile saldırı arasında oran olmalıdır

Saldırgana verilen zarar ile saldırganın vereceği zarar eşit veya ondan hafif olmalıdır. Saldırı ile savunma arasında oranın bulunup bulunmadığı konu araç ve aracın kullanımı bakımından araştırılır.

METİN KAYA

Saldırganın verdiği zararlar size verilmesi muhtemel zarar arasındaki orana bakılır. Önemli olan araç değil; korunan değerler arasındaki orandır.

4. Üçüncü kişilere yönelmiş saldırılara karşıda meşru müdafaa olabilir.

Üçüncü kişi yararına savunmada bulunabilmek için yararına savunma yapılan kişiyle bir akrabalık ilişkisinin bulunması gerekmez.

Dikkat Meşru savunmaya karşı meşru savunma olmaz.

Haksız Tahrik – Meşru savunma ayrımı

Saldırının devam etmesi halinde meşru savunma hükmü uygulanırken haksız saldırı bittikten sonra failin karşılık vermesi durumunda haksız tahrik hükümleri uygulanır. Haksız tahrik ile meşru savunma bir arada bulunamaz.

HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİNDE SINIRIN AŞILMASI

I. Sınırın Kasten aşılması: Sınır kasten aşılmış ise suç oluşur.

II. Sınırın Taksirle Aşılması : Eğer sınır dikkatsizlik ve özensizlik sebebiyle aşılmış ise eylem taksirli hali cezalandırılabilir. Eğer suçun taksirli hali kanunda suç olarak düzenlenmemiş ve cezalandırılmıyor ise sınırı taksirle aşana ceza verilmez.

III.. Sınırın Korku Heyecan ve Panik İle sınırın aşılması: Meşru müdafaada sınırın aşılması mazur görülebilecek korku, panik. Veya heyecandan ileri gelmişse faile ceza verilmez.

2. Kusur Yeteneğini Etkileyen Haller

Kusur yeteneği; kişinin gerçekleştirdiği eylemin ne anlama geldiğini anlayabilmesi ve kavrayabilmesi düzeyidir. Kişinin kavrama düzeyi bazı durumlarda kusurluluğu tamamen ortadan kaldırır, bazı durumlarda kusurluluğu azaltır.

Dikkat: Kusur yeteneği hareketin yapıldığı sırada mevcut olmalıdır. Fail suç işledikten sonra kusur yeteneğini kaybederse örneğin suç işledikten sonra akıl hastası olursa bu durum failin cezalandırılabilme olanağını ortadan kaldırmaz.

I. Yaş Küçüklüğü

TCK'da yaş küçüklüğü üç grupta sınıflandırılmıştır.

0 – 12 Yaş Aralığı: Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

12 – 15 Yaş Aralığı: Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişilere indirimli ceza verilir.

15 – 18 Yaş Aralığı: Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan **kişilere indirimli ceza verilir.**

18 Yaş ve Üstü: Kusur yetenekleri tamdır. Bu nedenle ceza ehliyetleri de tamdır.

II. Sağır ve dilsizlik

Ceza hukuku sağır ve dilsizlerin normal insanlara göre daha geç olgunlaştığını varsaymaktadır. Bu nedenle bu kişilerin kusur yetenekleri normal insanlara göre 3 yaş fazla hesaplanmaktadır. Sağır ve dilsizlerde 15 yaşına kadar ceza ehliyeti yoktur. Tam ceza ehliyeti ise 21 yaşını doldurunca başlar.

III. Akıl Hastalığı

TCK'nın 32'nci maddesi gereğince akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur İşlediği eylemin hukuksal anlam ve sonuçlarını algılayamama veya bu eylemle ilgili olarak hareketlerinin yönlendirme yeteneğinin önemli derecede azalmış olma derecesinde olmamakla beraber işlediği eylemle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme **yeteneği azalmış kişiye cezası indirilerek verilir.**

Dikkat: Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında beraat hükmü değil ceza verilmesine yer olmadığı **kararı verilir.**

IV. Geçici nedenler, alkol ve uyuşturucu etkisi altında olma

Akıl hastalığının dışında kalan ve kusur yeteneğinin ortadan kaldıran veya azaltan durumlardır. Örneğin hipnotizma, ateşli bir hastalık, uyku durumu. Geçici nedenle ilgili hükmün uygulanabilmesi için iki koşulun bir arada bulunması gerekir;

Failin bu nedenin oluşmasında kast ya da taksirinin olmaması gerekir. Suçun geçici nedenin etkisinin failin üzerinde olduğu sırada işlenmiş olması gerekir.

Dikkat: Alkol veya uyuşturucu iradi olarak alınmışsa kişinin cezai sorumluluğu tamdır. İrade dışı alınmışsa **kişiye ceza verilmez.**

3. Kusurluluğu kaldıran veya azaltan nedenler

a. Zorunluluk Hali – İztırar

Gerek kendisine ve gerekse bir başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka surette korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiilden dolayı kişiye ceza verilmez. Kişi eylemden doğan zararı tanzim etmesi gerekir.

Zorunluluk Halinin Şartları

a. Tehlikeye İlişkin Şartlar

Ağır ve Muhakkak bir tehlike olmalıdır: Korunma hareketi yapılmadığı takdirde hukukça korunan yararın zarar görme ihtimalinin büyük olması gerekir. Tehlikenin nedeninin bir önemi yoktur: Tehlike sel, deprem gibi doğa olaylarından, açlık susuzluk gibi insanın biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarından hayvan saldırısı gibi hayvan hareketleri ve insan hareketlerinden olabilir.

Tehlikenin bir hakka yönelmiş olması gerekir: Herhangi bir hakka yönelik zarar olması yeterlidir. Sadece yaşam hakkına yönelik tehlike olması gerekmez.

Tehlikenin ağır olması gerekir: Somut olaya göre hâkim tarafından tayin edilir.

Kişi tehlikeye bilerek sebebiyet vermemesi gerekir: Örneğin sigortadan para almak için evini yakan ve sonradan yangından kurtulmak için komşusunun kapısını kıran kişi zaruret halinden yararlanmaz.

b. Korunmaya İlişkin Şartlar

Tehlikeden başka türlü kurtulma imkanı olmamalıdır: Zaruret halinde kişi kaçabiliyorsa mutlaka kaçmalıdır.

Tehlikeye Göğüs germe yükümlülüğü olmamalıdır: Askerler, itfaiye erleri gemi kaptanları gibi tehlikeyi önleme yükümlülüğü olan kişiler zaruret halinden yararlanamaz.

Oran Şartı: Verilen zarar tehdit edilen değere eşit veya ondan daha az olmalıdır.

Zaruret halinin sonuçları

METİN KAYA

Mahkeme fail hakkında beraat değil ceza verilmesine yer olmadığına karar verir. Fail verdiği zararı tazmin Dikkat: TCK bazı suçlarda özel zorunluluk haline yer vermiştir. Bunlar; Hırsızlık suçunun ağır ve acil bir ihtiyacı karşılamak için işlenmesi, Organ ve dokuların zorda kalma nedeniyle satılması

b. Cebir ve Şiddet/ Korkutma ve Tehdit

Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hâllerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.

c. Amirin Emri

Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan kimse bu hareketinden dolayı sorumlu olmaz. (T.C.K m. 24-2) Amirin emri sadece kamu hukuku anlamında geçerli olan hukuka uygunluk nedenidir. Özel hukuk alanından amirin emrinden bahsedilemez.

Emir; Türk merciinden verilmelidir, Emri veren emir vermeye yetkili olmalıdır. Emrin yerine getirilmesi zorunlu olmalıdır Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur. Emir kanunun öngördüğü biçim ve içerik koşullarına uygun olması gerekir. Yazılı olarak verilmesi gereken emrin sözlü verilmesi halinde biçim yönünden yasaya aykırılık söz konusu olur.

d. Haksız Tahrik

1. Tanım

Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemnin etkisi altında suç işleyen kimseye, suçun cezası indirilerek verilir.(Tahrikin niteliğine ve olayın özelliğine göre 1/4- ¾ arasında indirim) Haksız tahrik eylemi hukuka uygun hale getirmez; yalnızca faile verilecek cezanın azaltılmasını sağlar.

2. Koşulları;

Haksız bir fiil olmalıdır. Fiilin mutlaka şahsa yönelmiş olması gerekmez. Fiil failin yakınlarına veya faille alakalı olmayan birine de yönelmiş olabilir.

Bu haksız fiil failde öfke ve şiddetli elem (üzüntü) meydana getirmiş olmalıdır.

İşlenen suç şiddetli elem ve öfke etkisi altında işlenmelidir.

Haksız tahrikin uygulanabilmesi için, suçun haksızlığı yapan kimseye karşı işlenmesi gerekmektedir. Bir kimsenin kendisine küfür eden kimseyi darp etmesi halinde haksız tahrik söz konusudur. Çünkü küfür haksız bir fiildir.

Suç haksız eyleme tepki olarak işlenmiş olmalı ve haksız eylem ile tepki olarak işlenen suç arasında çok uzun süre geçmemiş olmalıdır. Kendisine küfür eden bir kimseyi 1 yıl sonra öldüren bir kimsenin haksız tahrik altında suç işlediğinden bahsedilemez.

Dikkat: Haksız tahrik takdiri indirim nedeni değil cezayı azaltan nedendir ve orantılılık şartı aranmaz.

3. Sonuçları

Haksız tahrike karşı haksız tahrik olmaz. Haksız tahrik ile takdiri indirim nedenleri bir arada bulunabilir. Haksız tahrik, yaş küçüklüğü, kısmi akıl hastalığı ve takdir indirimi sebepleriyle bir arada bulunabilir. Tasarlama kastı plan proje yapmak şeklinde anlaşılırsa, tasarlama ile haksız tahrik bir arada bulunabilir. Tasarlama soğukkanlılık şeklinde anlaşılırsa tasarlama ile haksız tahrik bir arada bulunmaz. Haksız tahrik ile hukuka uygunluk nedenleri bir arada bulunmaz. Yağma, zorlama, ırza geçme gibi suçlarda haksız tahrik olamaz. Töre ve namus cinayetlerinde haksız tahrik hükümleri uygulanmaz. Kan gütme saiki ile işlenen suçlarda haksız tahrik indirimi uygulanmaz. Kendi haksız hareketiyle bir haksız fiilin gerçekleşmesine sebebiyet verip buna karşılık suç işleyen kişi haksız tahrik indiriminden faydalanmaz. Haksız tahrik hükümlerinin uygulanabilmesi için suçun tahrike neden olan eylemin hemen ardından işlenmiş olması şart değildir.

e. Hata

METİN KAYA

Dış dünyaya ait bir şeyin gerçekte olduğu gibi değil, yanlış biçimde tanınmasına ve bilinmesine neden olan zihinsel bir durumdur. Hata kural olarak iradenin oluşum sürecine etki eder ve bu durumda irade gerçeğin yanlış bilinmesi veya tasavvuru olarak bozulmuş olarak doğar.

1. Hukuki hata – Haksızlık Yanılgısı: Ceza kanunun bilinmemesi veya yanlış yorumlanmasıdır. Fail hareketinin yasada suç olarak tanımlandığını bilmiyor veya suç olarak düşündüğü bir hareketi yasada suç olarak tanımlanmamaktadır. (sözde suç) TCK’da hukuki hata ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz şeklinde düzenlenmiştir. Ancak bu maddenin katıllığını yumuşatmak amacıyla da” işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu **hususunda kaçınılmaz hataya düşen kişi, cezalandırılmaz” maddesi eklenmiştir**

2. Fiili Hata (kasti kaldıran hata)

Fiili hata algılama hatasıdır. Duyu organları ile algılanabilen bir şeyin olduğundan farklı algılanmasıdır. Fiili hata kasti ortadan kaldırır. Suçun kanuni tanımında taksirli sorumluluk hali mevcutsa kişi taksir derecesinde **sorumlu olur.**

1. Suçun maddi unsurlarında hata: Suçun yasal tanımındaki maddi unsurlara ilişkin bilgisizlik veya yanlış eksik bilgi nedeniyle suç işlenmesidir. Fail yanılmasaydı suç işlemeyecekti diyebiliyorsak esaslı yanılma söz **konusudur.**

2. Suçun nitelikli unsurunda hata: bir suçun daha az veya daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlarının gerçekleştiği hususunda yanılan kişi, bu hatasından yararlanır.

3.Ceza sorumluluğunu kaldıran veya etkileyen edenlerde hata

Hukuka uygunluk nedenlerinde hata: Fail somut olayda hukuka uygunluk nedeni bulunmamasına karşın yanılarak bulunduğunu sanmışsa yanılması kaçınılmaz nitelikte ise hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanır. Fail gerekli dikkat ve özeni gösterseydi de bu yanılma olacaktı diyebiliyorsa kaçınılmaz hata söz konusudur.

Kusurluluğu etkileyen hata: Kusurluluğu kaldıran nedenlerde kaçınılmaz hataya düşen kişi hatasından yararlanır.

2. Şahısta Hata: Fail iradenin gerçekleştiği sırada yanılmaktadır. Şahısta hata esaslı bir yanılma değildir. failin gerçekleştirmek istediği netice ile ortaya çıkan gerçekleştirmek istemediği neticenin konusu aynı niteliktedir. Kusurluluğu ortadan kaldırmaz.

Dikkat: Şahısta hata kusurluluğu ortadan kaldırmaz. Cezai sorumluluğu tamdır.

SAPMA

A. Hedefte Sapma: Suçun failin istemediği başka bir kişi üzerinde gerçekleşmesidir. Hedefte sapmada hareket doğru hedefe yönelmiştir ancak ya hedef tutturulamamıştır ya da asıl istenen netice yanında başka bir sonuç daha ortaya çıkmıştır. Sapmada sorun iradenin dış dünyada gerçekleşmesi sırasında ortaya çıkmıştır. Yani kastın ortaya çıkmasından sonra ortaya çıkıştır.

B. Suçta Sapma: Fail bir suçu işlemek isterken sapma sonucu istediğinden farklı bir suça neden olmaktadır. Suçta sapmadan bahsedebilmek için istenmeyen bir sonucun, kasten işlenen suçtan farklı bir suçu oluşturması gerekir. Suçta sapma durumunda iki suç oluşur. Kasten öldürme suçunu işlerken mala zarar verme suçunun işlenmesi. Tek sonuçlu sapma durumunda fikri içtima hükümleri uygulanır. İki sonuçlu sapma durumlarında gerçek içtima hükümleri uygulanır.

C. Nedensellik Bağında Sapma (Weber Kastı)

Fail istediği neticeyi gerçekleştirir, ancak nedensel süreç planladığından farklı bir şekilde ortaya çıkar.

4. BÖLÜM SUÇUN GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

I. TEŞEBBÜS

Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. (TCK m 35/1) Teşebbüste suç tamamlanmamış olsa bile faille ceza verilir. Ceza tamamlanmış suçun cezası indirilerek verilir. İndirim meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığına göre değişir.

Dikkat: Teşebbüse ilişkin hükümler ceza sorumluluğunu daraltıcı değil, genişletici niteliktedir.

Teşebbüsün Koşulları;

1. Kasten İşlenebilen bir suç olması: Teşebbüste failin mutlaka kasıtlı olması gerekir. Taksirle işlenen suçlarda teşebbüs olmaz.

2. Suçun İcrasına Başlanmış olması gerekir: Hazırlık hareketleri bitmiş ve icra hareketleri başlamış olması gerekir. Hazırlık hareketleri kural olarak cezalandırılmazlar. TCK doğrudan doğruya icraya başlama ölçütünü kabul etmiştir.

3. Suçun İcrasında elverişli hareketlerin kullanılması gerekir: Suç teşebbüsünde kullanılan aracın suçun yasal tanımında öngörülen eylemi gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir. Elverişlilik hem kullanılan araç hem de suçun konusu bakımından bulunmalıdır.

4. Suç failin elinde olmayan nedenlerle Tamamlanmaması: Failin iradesi dışında başka bir nedenle suçun tamamlanamaması gerekir. Tamamlanmış suçlarda teşebbüs mümkün değildir.

5. Suç tipinin Teşebbüse elverişli olması gerekir: Teşebbüse elverişli olmayan suçlar;

Taksirli suçlar, Sırf hareket suçları (hareket kısımlara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür), Sırf İhmal suçları, Kalkışma suçları, Olası kastla işlenen suçlar, Neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar, Kalkışma tipi suçlar

Teşebbüsün Olmadığı durumlar

1. İşlenemez Suç: failin işlemek isteyip de kullandığı araçların elverişsiz olması veya suçun maddi konusunun bulunmaması nedeniyle işleyemediği suçtur. . İşlenemez suç durumunda fail cezalandırılmaz. İşlenemez suç karşımıza iki biçimde çıkar suç işlenmesinde kullanılan vazıtaların elverişsiz olması ve suçun maddi konusunun yokluğu.

a. Maddi konunun yokluğu

Örnek Olay: Bir kimseyi vurmak için yatağına yaklaşıp ateş edilmesi fiilinde ateş edilen kişi ateş edilmesi sonucu değil de kalp krizi nedeniyle ateş edilmeden önce ölmüş ise suçun maddi konusu yoktur. Bu neden insan öldürme suçundan cezalandırılmaz.

b. Elverişsiz Araç : Suçta kullanılan aracın o suçu işlemeye elverişli olmaması durumudur. Önemli olan kullanılan araçla istenilen amaca ulaşmanın mümkün olup olmadığıdır.

Örnek Olay: İğnesi kırık silahla ateş edilmesi durumunda işlenemez suç vardır. Çünkü kim kullanırsa kullansın ateş edemez. Ancak kişi silahı kullanmayı beceremediği için ateş edememişse failden kaynaklanan bir elverişsizlik söz konusudur.

2. Mefruz Suç – Sözde Suç: Failin gerçekleştirmeyi düşündüğü veya gerçekleştirdiği eylemin kanunda suç olarak tanımlanmadığı durumlarda sözde suç vardır. Fail suç işlediğini düşünmektedir ancak ortada suç yoktur. Sözde suç fiili veya hukuki hatadan kaynaklanabilir. Eşcinsel ilişki, kanunda böyle bir suç tipi yok.

3. Gönüllü Vazgeçme: Failin suçun icra hareketlerinde vazgeçmesi, suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini engellediği durumlarda gönüllü vazgeçmeden bahsedilir. Kişi bu durumda teşebbüsten ceza almaz; fakat tam olan kısım suç oluşturuyorsa sadece o suçtan cezalandırılır.

Gönüllü vazgeçme cezayı azaltan/kaldıran şahsi bir nedendir. Gönüllü vazgeçme için icra aşamasına başlanmış olmalıdır. Gönüllü vazgeçme failin istek ve iradesi ile olmalıdır. Eğer failin çabalarına rağmen netice gerçekleşirse bu durumda gönüllü vazgeçme söz konusu olmaz.

Gönüllü vazgeçmenin Sonuçları

Fail işlemeyi düşündüğü suça teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz. Gönüllü vazgeçme anına kadar yaptığı hareketler başka bir suç oluşturuyorsa fail yalnızca o suçtan cezalandırılır.

Gönüllü vazgeçmenin diğer suç ortaklarına etkisi

Gönüllü vazgeçme cezayı kaldıran kişisel bir neden olduğundan dolayı iştirak halinde işlenen suçlar bakımından diğer şeriklere herhangi bir etkisi olmaz. İştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçmenin sonuçları şöyle sıralanabilir; Fiili işleyen asıl fail gönüllü olarak vazgeçerse, diğer şeriklerin sorumluluğu devam edeceğinden onlar teşebbüsten

METİN KAYA

cezalandırılır. Azmettirenin gönüllü vazgeçmesi halinde, sorumluluktan kurtulabilmesi için, azmettirdiği kişiyi suçun icra hareketlerine devam etmekten vazgeçirmesi ve onda oluşturduğu suç işleme kararını ortadan kaldırması gerekir. Yardım eden failin gönüllü vazgeçmesinin etki doğurabilmesi için icra hareketlerinin tamamlanmasına engel olacak hareketleri yapması gerekir.

Gönüllü Vazgeçmenin ortaya çıkış biçimleri

a. İcra Hareketlerinden vazgeçme

Fail yapabilirim ancak istemiyorum diyorsa gönüllük vardır.

b. Neticeyi Önleme

Öldürmek amacıyla bir kişiye ateş ettikten sonra pişman olup hastaneye götürerek neticeyi önleyen fail gönüllükten yararlanır.

II. İŞTİRAK

Bir kişinin suç işlemesi sırasında başka kimselerinde fiile katılması demektir. İştirak için bir suç minimum kaç kişiyle işlenebiliyorsa bunun bir fazlası yeterlidir. İştirakte kişi suçun kanuni tanımındaki fiili kendisi işlemese bile işlenen suçtan sorumlu olabilir.

İştirak konusunda eşitlik ve ikilik ve cezanın faile göre belirlenmesi olmak üzere üç sistem bulunur. Eşitlik ilkesine göre suç ortaklarına ceza eşit verilir. İkilik ilkesine göre ise suç ortaklarına suça katılım oranların göre farklı cezalar verilir. TCK ikilik sistemini benimsemiştir.

Suçta iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır.

Dikkat: İştiraki düzenleyen hükümler cezai sorumluluğu genişletir.

Çok Faili Suçlar

Yasada ki suç tanımında suçun oluşabilmesi için birden çok failin olası gereken suçlardır. Çok faili suçlarda faillerin birden çok olması kurucu unsurdur. Suç işlemek için örgüt kurma suçu, cezaevinde isyan suçu gibi.

Çok Failli Suçlar ile İştirak Arasındaki Farklar

Çok failli suçlarda suçun oluşması için faillerinin tümünün hareketleri suçun kurucu unsuru olmaktadır. Ve suçun ayrılmaz parçasını oluşturmaktadır. İştirakte ise birden çok fail bulunması yasal zorunluluk değildir.

Suçta iştirak ceza sorumluluğunu genişletici nitelikte iken çok failli suçlar bağımsız suç tipleridir.

İştirakin Koşulları;

Birden Çok kişinin Bulunması: Bir suçu işleyebilecek asgari failden daha çok fail bulunması gerekir. Kusur yeteneği olmayanlar suç faili olabilirler. Yalnızca faile ceza verilmez.

İştirak İradesi: Suça iştirak suçun kanuni tanımında yer alan fiili ortaklaşa isteme iradesidir. Bir kişi suça iştirak ettiğini bilmeden iştirak etmişse, fiili hataya ilişkin hükümlerden yararlanır. İştirak için önceden anlaşma şart değildir. Suçun işlenmesi sırasında aniden gelişen birlikte hareket etme halinde de iştirak söz konusu olur.

Bir Suçun İşlenmesi: Asli fail tarafından suçun icra hareketlerine başlanmış olmalıdır. Suç tamamlanmamış olsa bile teşebbüs aşamasında kalmış suçlarda iştirak mümkündür.

İştirak Edenlerin Katkısı: Bir kişinin iştiraktan sorumlu olabilmesi için davranışının suça katkısı olması gerekir. Suça katılam, suçtan önce olabileceği gibi suçla eşzamanlı da olabilir. İşlenen suç iştirak edenlerin kast ettiği suç dışında bir suç olmuşsa, diğer ortaklar bu suçtan sorumlu tutulamazlar.

Dikkat: Taksirli suçlarda iştirak mümkün değildir.

İŞTİRAK TÜRLERİ

A. Faillik

1. Müşterek Faillik: Suçun kanunî tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.

Müşterek failliğin koşulları

Birden çok kişi, suçun yasal tanımında öngörülen eylemi birlikte işlemelidirler.

Failler arasında birlikte suç işleme kararı bulunmalıdır.

Failler eylem üzerinde ortak egemenlik kurmalıdır. Ortak egemenliğin kurulup kurulmadığının saptanmasında, suç ortaklarının suç icrasındaki rolleri ve katkılarının taşıdığı önem göz önünde bulundurulur. Gözcülük yapan kişinin iştirak statüsünü belirlerken somut olayın koşullarına göre bir ayırım yapmak gerekir. Gözcülüğün suçun işlenmesine katkısı suçun icrası açısından zorunluysa, eylemin başarıya ulaşması için gerekliyse müşterek faillik söz konusudur.

Eylem kasten veya hukuka aykırı olarak işlenmelidir.

İşlenen suç özgü suç olmamalıdır. İşlenen suç özgü suç ise suçu işleyen kişi azmettiren veya yardımda bulunan olarak sorumlu tutulabilir.

2. Dolaylı Faillik: Suç işlenmesinde başka bir kişiyi araç olarak kullanan kişi dolaylı faildir.

Dolaylı fail niteliğine sahip olan kişiler, bir başkasını suça sevk ettiği, suç tipi bakımından zorunlu olan hareketler onun planı çerçevesinde icra edildiği için sorumludurlar.

Dolaylı faillikte arkadaki kişi aracının üzerinde hakim bir pozisyona sahip durumundadır. Ayrıca dolaylı faillikte aracı olan kişiye bir suç işleme kararı verdirilmemekte, o sadece suç işlemeye sevk edilmektedir.

Dolaylı failliği azmettirmeden ayıran nokta da fiili hakimiyet prensibidir.

B. Şeriklik

METİN KAYA

Suçun icrasına katılmakla birlikte, yasal tanımdaki haksızlığı gerçekleştirmeyen diğer suç ortaklarıdır. Şeriklerin işlenen suçtan dolayı sorumlu tutulabilmesi iştirake bağıllık kuralı ile mümkündür.

Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu eylemlerine göre cezalandırılır.

Özgü suçlarda ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olur. Bu suçların işlenişine iştirak edenler azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu olur.

1. Azmettirme

Hiçbir suç işleme fikri olmayan bir kişiye suç işletilmesidir.

Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde, azmettirenin cezası artırılır. (üçte birden yarısına kadar artırılır.)

Çocukların suça azmettirilmesi hâlinde, cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

Azmettirenin belli olmaması hâlinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında verilecek cezada, indirim yapılabilir.

Dolaylı Faillik ile Azmettiren arasında ki farklar

Azmettirmede fail özgür iradesi ile hareket ederken; dolaylı faillikte, dolaylı failin suça yönelttiği kişi, suçta kullanıldığının farkında değildir.

Azmettirilen suçu azmettiren adına işlediğini bilir. Dolaylı faillikte suçta kullanılan kişi suçta kullanıldığının farkında değildir.

Azmettirmede azmettiren kişinin yanında azmettirilende ceza alır, dolaylı faillikte ise suçta kullanılan kişi ceza almaz.

2. Yardım Etme

Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on beş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda

Yardım etme biçimleri

Manevi Yardım

Suç işlemeye teşvik etmek: Suç işlemeye niyetli fakat henüz bu konuda bir karar vermemiş kimsenin bu niyetini karara dönüştürecek telkinlerde bulunmadır.

Suç işleme kararını kuvvetlendirmek suç işlemeye karar vermiş bir kimsenin bu kararını destekleme. Faili karar aşamasından icra aşamasına itmedir.

Örnek Olay:

A mahallede sevilmeyen biri olan B'yi döveceğini C'ye söyler. C ise bunun iyi bir fikir olduğunu ve mahallede saygınlığını artacağını söyler. Burada C kuvvetlendirendir.

Fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek: Suç işlenmesinden önce faile suç sonrası için herhangi bir yardımda bulunmayı vaad etmektir.

Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek: Suçun işlenmesinden önce suçun nasıl işleneceği konusunda bilgi verme, aydınlatma, yol gösterme gibi hareketlerdir. Yol göstermenin suçun işlenmesinde etkili olması gerekir. Aksi halde yol gösteren suça iştirak etmiş sayılmaz.

Maddi Yardım

Fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak: tabanca, bıçak zehir gibi

Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak: Hırsızlara ev sahibinin evde olmadığını haber verilmesi,

Dikkat:

İştirakte faillerin suça katkısı icrai olabileceği gibi ihmali de olabilir. Cezalandırmayı etkileyen kişisel nedenler diğer şerikleri etkilemez. Cezayı hafifleten fiili sebepler tüm failler için uygulanır. Cezayı ağırlaştıran fiili sebepler ise eğer onlar tarafından biliniyorsa faile ve şeriklere uygulanır.

Bağlılık Kuralı

Bağlılık kuralı şeriklerin sorumluluğunun işlenişine katıldıkları fiile bağlı olmasını ifade eder. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır. Bağlılık kuralına gereğince şeriklerin sorumluluğunu doğabilmesi için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir. Bağlılık kuralı gereğince özgü suçlarda özel faillik vasfını taşımayanlar ancak azmettiren ve yardım eden olarak sorumlu tutulabilir.

3. SUÇLARIN İÇTİMAİ (BİRLEŞMESİ)

Gerçek İctima Kuralı: Kaç fiil varsa o kadar suç kaç suç varsa o kadar ceza verilir. Bileşik suç, zincirleme suç ve fikri ictima gerçek (maddi) ictimanın istisnasını oluşturur.

a. Bileşik (Mürekkep) Suç

Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda ictima hükümleri uygulanmaz. Yani iki ayrı suç birleşerek tek bir suç meydana getirmekte veya bir suç başka bir suçun ağırlaştırıcı nedeni olmaktadır.

I. Olasılık: Farklı nitelikteki suçlar birleşerek bağımsız bir suçun kurucu unsurunu oluştururlar.

Örnek : Yağma (TCK 148) hırsızlık (141) ve cebir(108) tehdit birleşerek yağma isimli yeni bir suç oluşturuyor.

II. Olasılık: Bileşik suçu oluşturan suçlardan biri diğerinin ağırlaştırıcı nedenidir. Temel suçun adı değişmez. Temel suç nitelikli hale gelir. Bir suçun diğer suçun nitelikli hali olduğu kanunda açıkça belirtilmesi gerekir.

Örnekler:

- ❖ TCK md 94/4 göre işkence suçunun cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi cezayı ağırlaştıran nedendir. Faile ayrıca cinsel tacizden ceza verilmez.
- ❖ Bilişim sistemlerine girme suçu hırsızlık suçunun ağırlaştırıcı sebebidir.
- ❖ TCK md 149/1-b'ye göre yağma suçu konut veya işyerinde işlenmesi cezayı ağırlaştıran nedendir. Faile ayrıca konut dokunulmazlığının ihlalden ceza verilmez.

Bileşik Suçun Sonuçları

Bu tip suçlarda fail mevcut suçlardan ayrı ayrı ceza almamakta yeni oluşan suçun cezasını almaktadır. Gerçek ictima kümeleri uygulanmaz. Bileşik suçlar kendisini oluşturan suçlara bölünemezler. Bileşik suçta, suçun işlendiği yerin ve zamanın belirlenmesinde bileşik suçta yer alan sonucun meydana geldiği yer ve an dikkate alınır. Bileşik suçta teşebbüs mümkündür. Bileşik suçu oluşturan suçlardan birinin affa uğraması bileşik suçun affa uğradığı anlamına gelmez.

b. Zincirleme Suç - Müteselsil Suç

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, zincirleme suçtan söz edilebilir. Ceza 1/4'inden 3/4üne kadar artırılır.

Şartları

- 1. Birden çok suçun bulunması:** Aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda müteselsil suçtan söz edilir. Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir hareketle işlenmesi durumunda tek ceza verilir.
- 2. Aynı suçun birden fazla işlenmesi gerekir:** Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır. Örneğin hırsızlık söz konusu olduğunda hem hırsızlık hem de onun nitelikli ve hafif halleri hem de teşebbüs aşamasında kalan şekilleri suçta dahildir.
- 3. Suç işleme kararında birlik:** suçların işleniş şekillerinin birbirine benzemesi, zaman aralığının kısalması ve suçların aynı yerde işlenmesi durumunda birlikten bahsedebiliriz.
- 4. Mağdurun aynı kişi olması gerekir:** bir kişiye karşı aynı suçun değişik zamanlarda işlenmesi durumunda tek suçtan ceza artırılarak verilir. Ayrıca birden fazla kişiye tek bir fiile aynı suçun işlenmesi durumunda da tek suçtan ceza verilir.

Sonuçları

Zincirleme suç olarak işlenen suçlar tek suç sayılırlar. Dava zamanaşımı son suçun işlendiği gün işlemeye başlar. Yetkili mahkeme zincirleme suçı oluşturan son suçun işlendiği yer mahkemesidir. Taksirli suçlarda zincirleme suç söz konusu olmaz. Zincirleme suç oluşturan suçlar bağımsızlığını korurlar. Yani zincirleme suç **bölünebilir**.

Suçlardan biri affa uğrarsa o suç zincirleme suçta esas olmaz.

Zincirleme Suç hükümlerinin uygulanmayacağı suçlar

Kasten öldürme, Kasten yaralama, Yağma, İşkence

Aynı neviden fikri içtima: Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiile işlenmesi durumunda da zincirleme suç hükümleri uygulanır. (TCK 43/2)

Dikkat: Aynı neviden fikri içtima halinde zincirleme suç hükümleri uygulanır.

c. Fikri İçtima

İşlediği bir fiil ile birden fazla kanun hükmünün ihlal edilmesi anlamına gelir. Bu durumda fail bunlardan en ağır cezayı gerektiren maddeden dolayı cezalandırılır. Bir tek fiil ile birden fazla suç aynı anda oluşmaktadır.

Koşulları

Eylemin tek olması: TCK fikri içtima bakımından harekete teorisine üstünlük vermektedir. Ancak Yargıtay kararlarında bu konuda bir paralellik bulunmamaktadır. Bazı kararlarında harekete üstünlük vererek birden fazla olmasına rağmen hareket tek olduğu için fikri içtima hükümleri uygulamakta, bazı kararlarında ise neticeye üstünlük vererek birden fazla netice ortaya çıktığında fikri içtima hükümleri uygulamamaktadır.

Öğretide kabul gören görüş dış dünyadaki değişiklik tek ise sonuçta tek bu nedenle fikri içtima hükümleri uygulanır. değişiklik birden fazla ise sonuçta dolayısıyla eylemde birden fazla olduğu için gerçek içtima hükümleri uygulanır.

Birden Fazla Farklı Suçun Oluşması: Yapılan hareketle birden fazla kanun hükmünün ihlali gerekmektedir.

Sonuçları

Fail, sadece en ağır suçtan cezalandırılır. Suçlardan birisi kamu davası birisi şikayete bağlı ise kamu davası usulü ile görülür, Suçun işlenme yeri, zamanı, zamanaşımı vs. ağır suçta göre belirlenir, Eğer suçlardan birisi affa uğramış ise fail diğer suçtan cezalandırılır.

Geçitli Suç

Geçitli suçta biri diğerini kapsayan iki suç vardır ve fail daha ağır suç işlemek için hafif suçtan geçmek durumunda kalır. TCK'da düzenlenmemiştir.

5. BÖLÜM - YAPTIRIMLAR

Suçun karşılığı olarak uygulanabilecek yaptırımlar, ceza ve güvenlik tedbirleridir.

1. Cezalar

Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır.

a. Hapis Cezaları

Ağırlaştırılmış Müebbet	Müebbet	Sürelili Hapis
Sıkı güvenlik tedbirleri ile ömür boyu çektirilen cezadır. Yeni TCK'da ölüm cezası yerine kabul edilmiştir. Bu cezaya mahkûm olan hükümlüler, 30 yıl geçmeden şartlı salıvermeden yararlanamaz. Tekerrür durumunda bu süre 39 yıl; suç için örgüt kurma, yönetme ve üyelikten ceza alanlar için ise bu süre 36. yıldır. Anayasal düzene, devletin güvenliğine	Hükümlünün hayatı boyunca devam eden hapis cezasıdır. Bu cezaya mahkûm olan hükümlüler 24 yıl geçmedikçe koşullu salıvermeden yararlanamaz. Örgüt suçları kapsamında ceza alanlar için bu süre 30 yıl, tekerrür durumunda 33 yıldır	Kanunda aksi belirtilmeyen hallerde 1 aydan az, 20 yıldan fazla olamaz. Tanımda yer alan 20 yıl ise temel ceza sınırıdır. Bu cezada şartlı salıverme süresi 2/3 şeklindedir, örgüt suçlarında bu süre ¾ dür.

Kısa Sürelili Hapis Cezası: 1 yıl veya daha sürelili hapis cezalarıdır.

SEÇENEK YAPTIRIMLAR	ZORUNLU ÇEVİRME / ÇEVİRME YASAĞI
Adli para cezasına, Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, (Futbol maçlarına girmeme) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir. Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir.	Zorunlu Çevirme: Mahkûm olunan otuz gün ve daha az sürelili hapis cezası ile Fiili işlediği tarihte on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği kısa sürelili hapis cezası yasada yazılı seçeneklerden birine çevrilmek zorundadır. Çevirme Yasağı Suç tanımında hapis cezası ile adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hâllerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adli para cezasına çevrilmez. Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek yaptırımın gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi hâlinde, hükmü veren mahkeme kısa sürelili hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhâl infaz edilir ve artık mahkumiyet bu yaptırımlar değil mahkûm olunan hapis cezası olacaktır.

Hapis Cezasının Ertelenmesi

İlk defa suç işleyen birinin cezasının yerine getirilmesinin belirli bir süre ger bırakılmasıdır. TCK yalnızca hapis cezasının ertelenmesini kabul etmiştir. Denetim süresi içinde suç işlenmezse ceza infaz edilmiş sayılır. Hakim ertelemeye re'sen karar verir. İlk derece mahkemeleri karar mercidir.

Hükme İlişkin Şartlar	Faile İlişkin Şartlar	Mahkemeye İlişkin Şartlar
-----------------------	-----------------------	---------------------------

2 yıl veya daha az süreli cezalar ertelenebilir. 18 yaş altı ile 65 yaş üstünde bu süre 3 yıldır.	Fail daha önce kasıtlı suçlardan dolayı 3 aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olmalıdır.	Mahkeme sanığın tekrar suç işlemeyeceği konusunda kanaate sahip olmalıdır
Ertelemenin Denetime Tabi Tutulması	Ertelemenin Koşula Bağlanması	Ertelemenin Düşmesi
Denetim süresi 1 yıldan az 3 yıldan fazla olamaz. Denetim süresi içinde; Eğitim programına devamOn sekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine, mahkemece karar verilebilir. Meslek veya sanat sahibi hükümlünün kamu kurumunda veya sanat icra edenin yanında ücretli olarak çalıştırılmasına karar verilebilir. (zorunlu değil)	Mağdur veya kamunun uğradığı zararın aynen iadesi Suçtan önceki hale getirme Tazmin suretiyle giderilmesi şartına bağlanabilir.	Denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi Hükümlünün kendine yüklenen yükümlülüklere uymaması Denetimli serbestlik bürosu çağrılarına uymama durumunda karar düşer
Ertelemeye Engel Durumlar	Ertelemeye Engel Olmayan Durumlar	
Özel affa uğramış mahkûmiyet Kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımını olarak adli para cezasına çevrilmiş olması Askeri ceza mahkemelerinden verilen mahkûmiyet kararları	Genel affa uğramış mahkûmiyet Taksirli suçlardan alınmış mahkûmiyet Yabancı mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet Adli para cezasına çevrilmiş mahkûmiyet	

b. Adli para cezası

TCK gün para cezası sistemini benimsemiştir.

Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir

Adli para cezası yerine çektirilecek hapis cezası 3 yılı geçemez. Birden çok hapis cezasına mahkûmiyette bu süre 5 yıldır.

Adli para cezasından çevrilen mahkûmiyetin infazı ertelenemez.

Adli para cezasından çevrilen hapis cezası erteleneme, koşullu salıverme hükümleri uygulanmaz.

Çocuklar hakkında verilen adli para cezası ödenmez ise hapis cezasına çevrilmez.

Mahsup: Hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti sınırlama sonucu doğuran (gözaltı, tutuklama, hapis cezası) bütün haller nedeniyle geçirilmiş süreler, hükmolunan hapis cezasından mahsup edilir. Hükmedilen yaptırımın adli para cezası olması durumunda, bir gün 100 TL sayılmak üzere, verilen cezadan **indirim yapılır**.

Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi

Ceza Kriterleri	Cezanın Belirlenmesi	Takdiri İndirim Nedenleri
Hâkim, somut olayda; Suçun işleniş biçimini, Suçun işlenmesinde kullanılan araçları, Suçun işlendiği zaman ve yeri, Suçun konusunun önem ve değerini, Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, Failin güttüğü amaç ve saiki, Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanunî tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.	Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırımı belirlenen temel ceza üzerinden yapar. ·Suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hâllerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirim yapılır. ·Belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.	Failin geçmişi Failin sosyal ilişkileri, Fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları Cezanın fail üzerindeki olası etkileri dikkate alınarak cezada takdiri indirime gidilir.

2. Güvenlik Tedbirleri

Failin işlediği suçta kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın , suç işleyen kişi hakkında yada suç konusu ile suçun işlenmesinde kullanılan araçlara ilişkin kullanılan koruma ve iyileştirme amacına yönelik ceza hukuku yaptırımıdır.

a. Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma

Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden,

Seçme ve seçilme ehliyetinden

Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,

Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasî parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,

Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun bırakılır.

Bu tedbir, kural olarak hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar devam eder.

Koşulları;

Kasten işlenmiş bir suç olmalı, Kısa süreli bir hapis cezası olmamalı, Kişi 18 yaşını doldurmuş olmalı, Hapis cezası verilmiş olmalı

METİN KAYA

Dikkat: Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayyımlik yetkileri açısından yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanmaz.

Taksirli Suçlarda, Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet hâlinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilir.

b. Müsadere

Eşya müsadere

İyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere

Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir.

Müsadere olunacak eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsadere

Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsadere

Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsadere gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmın müsadere

Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suça iştirak eden kişinin payının müsadere

Dikkat: Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir.

Kazanç müsadere

Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların eğer iyi niyetli üçüncü kişilere ait değilse veya maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilemiyorsa müsadere edilir.

Dikkat: Müsadere ile el koyma aynı şey değildir. El koyma koruma tedbiriyken müsadere güvenlik tedbidir.

Müsadere Usulü

Müsadere kararı verilmesi gereken hâllerde, kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir.

Kamu davası açılmış olup da iade edilmesi gereken eşya veya malvarlığı değerleri ile ilgili olarak esasla birlikte bir karar verilmemiş olması durumunda, mahkemece re'sen veya ilgililerin istemi üzerine bunların iadesine karar verilir.

Müsadere veya iade olunacak eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hakkı olan kimseler de duruşmaya çağrılır. Bu kişiler, sanığın sahip olduğu hakları kullanabilirler.

Çağrıya uymamaları, işlemin ertelenmesine neden olmaz ve hükmün verilmesini engellemez.

Verilen hükümlere karşı Cumhuriyet savcısı katılan, ve müsadere veya iade olunacak eşya ve diğer mal varlığı değerleri üzerinde hakkı olanlar kimseler için istinaf yolu açıktır.

Suç konusu olmayıp sadece müsdareye tabi bulunan eşyanın müsadere

c. Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri

Çocuklara ilişkin tedbirler 5395 sayılı Çocuk Koruma Yasasında düzenlenmiştir. Yasada, danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, ve barınma tedbiri gibi düzenlemeler mevcuttur. Bu tedbirler için çocuğun kasıtlı veya taksirli suç işlemesi gerekir.

d. Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri

Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.

İşlediği fiille ilgili olarak hastalığı yüzünden davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişi hakkında yerleştirildiği yüksek güvenlikli sağlık kuruluşunda düzenlenen kurul raporu üzerine, mahkûm olduğu hapis cezası, süresi aynı kalmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, mahkeme kararıyla akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Bu kişiler, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.

e. Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular

Tekerrürde bulunan suçluya mükerrir suçlu denir. Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hâlinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.

Kesinleşmiş Mahkûmiyet Şartı	Suçun Niteliğine İlişkin Şart	Süreyle İlişkin Şart
Bir hükümlüye tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki suçtan kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyetinin bulunması gerekir. Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez. Tekerrürün Sonuçları Tekerrür hâlinde, sonraki suçla ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüşse, hapis cezası verilir Tekerrür nedeniyle ceza arttırılmaz. Tekerrür hâlinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.	Kasıtlı suçlarla kasıtlı suçlar arasında, taksirli suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanır. İşlenen iki suç tipinin aynı olması gerekmez. Sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz.	Suçta tekerrür hükümleri birinci suç işlenip kesinleştikten sonra belirli bir süre içinde ikinci suç işlenirse uygulanabilir. İlk işlenen suçun cezasının kesinleşmesi yeterlidir cezanın infaz edilmiş olması gerekmez. Birinci suçtan verilen ceza kesinleşmiş ancak infaz edilmemişse ikinci suç ne zaman işlenirse işlensin tekerrür hükümleri uygulanır. Birinci suçtan kesinleşen mahkûmiyet infaz edilmişse; Beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl, Beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç

METİN KAYA

		yıl geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla uygulanmaz.
Tekerrüre Esas Olan Mahkûmiyetler	Tekerrüre Esas Olmayan Mahkûmiyetler	Özel Tehlikeli Suçlular
Özel affa uğramış mahkûmiyetler Ceza zaman aşımına uğramış mahkûmiyetler Ertelenmiş mahkûmiyetler Kesin nitelikteki Adli para cezasına ilişkin mahkûmiyetler Yabancı ülke mahkemelerince verilmiş Kasten öldürme, Kasten yaralama, Yağma, Dolandırıcılık, Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti Parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçlarına ilişkin mahkûmiyetler	Genel Affa uğramış mahkûmiyetler 18 yaşından küçüklerin işlediği mahkûmiyetler tekerrüre esas alınmaz. Kasten işlenen suçlarla, taksirle işlenen suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz.	İtiyadi Suçlu: Kasıtlı bir suçun temel şeklini veya nitelikli şeklini 1 yıl içinde farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişidir. Suçlu Meslek Edinen Kişi: Kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlayan kişidir. Örgüt Mensubu Suçlu: Örgütü kuran, yöneten ve örgüt adına suç işleyen kişidir.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri

Tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet hâlinde, iznin iptaline karar verilir, Müsadere hükümleri, tüzel kişiler hakkında da uygulanır.

İzinin İptalinin Koşulları;

Bir özel hukuk tüzel kişisi olmalıdır. Tüzel kişi yararına işlenmiş bir suç olmalıdır. Mahkûmiyet kasıtlı suçlardan olmalıdır. Tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle suç işlenmelidir. Güvenlik tedbirinin uygulanabileceği yasada açıkça belirtilmiş olmalıdır.

6. BÖLÜM - DAVA VE CEZAYI DÜŞÜREN NEDENLER**1. ÖLÜM**

ŞÜPHELİNİN ÖLÜMÜ	SANIĞIN ÖLÜMÜ	HÜKÜMLÜNÜN ÖLÜMÜ
Kamu davası açılmasına yer olmadığına karar verilir.	Kamu davası düşer İnfaz edilmemiş olan ceza ortadan kalkar düşürülmesine karar verilir. Niteliği itibarıyla müsadereye tâbi eşya ve maddî menfaatler hakkında davaya devam olunarak bunların müsadereyesine karar verilir	Hükümlünün ölümü, hapis ve henüz infaz edilmemiş adli para cezalarını ortadan kaldırır. Ancak, müsadereye ve yargılama giderlerine ilişkin olup ölümden önce kesinleşmiş bulunan hüküm, infaz olunur. İştirak halinde işlenen suçlarda ortaklardan birinin ölümü diğerlerini etkilemez.

Af

GENEL AF	ÖZEL AF
Mahkumiyeti bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran aftır. ❖ Kamu davası düşer. ❖ Affa uğrayan cezalar adli sicilden silinir. ❖ Genel affa uğrayan mahkumiyet tekröre esas olmaz. ❖ Erteleme ehliyeti yeniden kazanılmış olur. ❖ Hak yoksunlukları ortadan kalkar.	Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir. Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir. Tekerröre esas alınır.

3. Zamanaşımı

Ceza hukukunda zamanaşımı dava zaman aşımı ve ceza zamanaşımı olmak üzere ikiye ayrılır.

Dava Zamanaşımının düşmesi	Ceza Zamanaşımının düşmesi
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi beş yıl, Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl, Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle dava zamanaşımına uğrar.	Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl. Müebbet hapis cezalarında otuz yıl. Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl. Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl. Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl. Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez.
Dava Zamanaşımı Süresinin Durması	Ceza Zamanaşımının Kesilmesi
Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınmasını gerektirdiği hallerde izin ve karar alana kadar durur. Soruşturma veya kovuşturma yapılması diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hâllerde; meselenin çözümüne kadar dava zamanaşımı durur. Hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında, bu kaçaklık kararı kaldırılınca kadar zamanaşımı durur. İştirak halinde işlenen suçlarda ise zaman aşımı bütün ortaklar için durur.	Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması ceza zamanaşımını keser. Bir suçtan dolayı mahkûm olan kimse üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlediği takdirde, ceza zamanaşımı kesilir.
Dava Zamanaşımının Kesilmesi	Zamanaşımının Uygulanmayacağı Haller
Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi, Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi, Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi, halinde, dava zamanaşımı kesilir. Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar ve zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar	Millete ve devlete karşı suçlar kısmında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz. Soykırım Suçu, İnsanlığa Karşı Suçlar ve İşkence Suçunda zamanaşımı hükümleri uygulanmaz
Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.	

Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar.

Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar

4. Şikayet- Şikayetten Vazgeçme

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyetle bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.

Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.

Şikâyet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez.

Kovuşturma yapılabilmesi şikâyetle bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz.

İştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar.

Kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez.

Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsî haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz.

Şikayet hakkı hakaret suçu hariç mirasçılara geçmez.

Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.

Suçun şikayete tabi bir suç olduğu kovuşturma evresinde anlaşılırsa mağdur açıkça şikayetinden vazgeçmediği takdirde yargılamaya devam edilir.

Dikkat: Kamu davasının düşmesi, malların geri alınması ve uğranılan zararın tazmini için açılan şahsî hak davasını da etkilemez.

Dava veya Cezanın Düşmesinin Etkisi

Genel af, özel af ve şikayetten vazgeçme, müsadere olunan şeylerin veya ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmez.

Kamu davasının düşmesi, malların geri alınması ve uğranılan zararın tazmini için açılan şahsî hak davasını etkilemez.

Cezanın düşmesi şahsî haklar, tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin hükümleri etkilemez. Ancak, genel af halinde yargılama giderleri de istenemez.

5. Ön ödeme

Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının yukarı sınırı 6 ayı aşmayan suçların faili;

Adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,

Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için 30 Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,

Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz. Failin on gün içinde talep etmesi koşuluyla bu miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit hâlinde ödenmesine Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Taksitlerin süresinde ödenmemesi hâlinde ön ödeme hükümsüz kalır ve soruşturmaya devam edilir. Taksirli suçlar hariç olmak üzere, ön ödemeye bağlı olarak kovuşturmayla yer olmadığına veya kamu davasının düşmesine karar verildiği tarihten itibaren beş yıl içinde ön ödemeye tabi bir suçu işleyen faile bu fıkra uyarınca teklif edilecek ön ödeme miktarı yarı oranında artırılır.

Uygulanacak Suçlar

- ❖ Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (98 inci maddenin birinci fıkrası),
- ❖ Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması
- ❖ Çevrenin taksirle kirlenmesi
- ❖ Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma
- ❖ Suçu bildirmeme suçu
- ❖ Orman Suçu bakımından da uygulanır.

Bu suçların beş yıl içinde tekrar işlenmesi halinde fail hakkında aynı suçtan dolayı ön ödeme hükümleri uygulanmaz. Ödemede bulunulması üzerine verilen kovuşturmayla yer olmadığına dair kararlar ile düşme kararları, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

Ön ödeme nedeniyle kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, kişisel hakkın istenmesine, malın geri alınmasına ve müsadereye ilişkin hükümleri etkilemez.

Kamu davasını düşüren ön ödeme

Dava sırasında suçun hukuki niteliğinin değişmesi veya suçun özel yasa hükümleri gereğince savcılığa gitmeksizin doğrudan mahkemeye intikal etmiş olması durumunda ön ödeme teklifinde bulunulur.

6. UZLAŞTIRMA

Mağdur veya suçtan zarar gören kişi ile şüpheli veya sanığın anlaşarak kamu davasının açılmaması, açılmış ise davanın düşmesi anlamına gelir. Soruşturma evresinde savcılık tarafından kamu davası açıldıktan sonra ise mahkeme tarafından uzlaşma yoluna gidilebilir.

Uzlaşma Yoluna gidilebilen Suçlar

I. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlar.

II. Şikâyeteye bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanununda yer alan;

- Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),
- Taksirle yaralama
- Konut dokunulmazlığının ihlali
- Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması
- Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması

- Hırsızlık
- Dolandırıcılık
- Tehdit
- İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi),”
- Güveni kötüye kullanma (madde 155)
- Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi

III. Mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.

Uzlaşma Yoluna Gidilemeyen Haller

- Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez
- Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.

Uzlaştırma Süreci

- ❖ Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması) ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir. Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. (Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren **üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.**

Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.

Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren **en geç otuz gün içinde** uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. **Uzlaştırma bürosu bu süreyi her defasında yirmi günü geçmemek üzere en fazla iki kez uzatabilir.**

Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.

Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte uzlaştırma bürosuna verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır. Uzlaştırma bürosu soruşturma dosyasını, raporu ve varsa yazılı anlaşmayı Cumhuriyet savcısına gönderir.

Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.

Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak bu Kanunda öngörülen kanun yollarına başvurulabilir

Uzlaştırmacının sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.

METİN KAYA

Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek uzlaştırma bürosuna verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

Her Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı ile personel görevlendirilir. Uzlaştırmacılar, avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş kişilerin yer aldığı, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen uzlaştırmacı listelerinden görevlendirilir. Uzlaştırmacı, hazırladığı raporu, tutanakları ve varsa yazılı anlaşmayı büroya gönderir. Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları, uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcıları tarafından sonuçlandırılır.

CEZA MUHALEMESİ HUKUKU

Ceza Muhakemesinin Makamları

1. İddia Makamı

Savcılık: Kamu davası açma yetkisi savcılık makamına aittir. **Savcı delil araştırır.** Savcının görevi idari niteliktedir. Adalet Bakanının savcıya dava aç veya açma gibi emir verme yetkisi bulunmamaktadır. Her mahkeme makamının yanında savcılık makamı bulunur.

Savcılığın Görevleri

- ❖ Kamu davasının açılmasına yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma yapmak veya yaptırmak,
- ❖ Kanun hükümlerine göre, yargılama faaliyetlerini kamu adına izlemek, bunlara katılmak ve gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,
- ❖ Kesinleşen mahkeme kararlarının yerine getirilmesi ile ilgili işlemleri yapmak ve izlemek,
- ❖ Gerektiğinde duruşmalara birden çok savcı katılabilir.
- ❖ Savcılar arasında istinabe öngörülmüştür
- ❖ Ceza Muhakemesi kanunda savcılar yer yönünden yetkisine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Mahkemelerin yer yönünden yetki kuralları cumhuriyet savcıları içinde geçerlidir.
- ❖ Başsavcılıklar arasında olumsuz yetki uyuşmazlıklarının çözümü ceza muhakemesi kanununda düzenlenmiştir. Yetkisizlik kararıyla gelen bir soruşturmada Cumhuriyet savcısı kendi başsavcılığının da yetkisiz olduğu kanaatine varırsa, yetkisizlik kararı verir ve yetkili başsavcılığın belirlenmesi için soruşturma dosyasını, yargı çevresinde görev yaptığı .Ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine gönderir.(CMK 161/7) Cumhuriyet başsavcılıkları yetkisizlik kararını yetkili başsavcılığı göstererek verir.
- ❖ Ceza muhakemesi kanunda savcının reddi düzenlenmemiştir.

Bireysel İddia Makamı

Bireysel iddia makamı Mağdur/şikayetçi ve katılandan oluşur.

A. Mağdur veya şikayetçinin hakları

Soruşturma Evresinde

Vekilden Yararlanma: Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkına sahiptir.

Delillerin toplanmasını isteme

Belge örneği isteme

El konulan eşyaları ve soruşturma belgelerini İnceletme: Vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

İtiraz etme: Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

Kovuşturma Evresinde

- ❖ Duruşmadan haberdar edilme
- ❖ Kamu davasına katılma
- ❖ Tutanak ve belgelerden örnek isteme
- ❖ **Vekilden Yararlanma:** Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,
- ❖ Tanıkların davetini isteme
- ❖ Kanun yollarına başvurma

B. Katılan

I.Kamu Davasına Katılma

Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler. Kanun yolu mahkemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz. Ancak, ilk derece mahkemesinde ileri sürülüp reddolunmuş veya karara bağlanmayan katılma istekleri, kanun yolu başvurusunda açıkça belirtilmişse incelenip karara bağlanır.

II. Katılma Usulü

- ❖ Katılma, kamu davasının açılmasından sonra mahkemeye dilekçe verilmesi veya katılma istemini içeren sözlü başvurunun duruşma tutanağına geçirilmesi suretiyle olur
- ❖ Duruşma sırasında şikâyeti belirten ifade üzerine, suçtan zarar görenden davaya katılmak isteyip istemediği sorulur.
- ❖ Cumhuriyet savcısının, sanık ve varsa müdafinin dinlenmesinden sonra davaya katılma isteminin uygun olup olmadığına karar verilir.

III. Katılanın hakları;

- ❖ Tutanak ve belgelerden örnek isteme, tanıkların davetini isteme
- ❖ Mahkeme başkanı aracılığıyla sanığa, tanığa ve bilirkişiye soru sorma
- ❖ Vekilden yararlanma

- ❖ Hakimi reddetme, kanun yoluna başvurma
- ❖ Oturumda alınan kararlardan haberdar edilme, katılmadan vazgeçme hakkı

IV. Katılmanın Davaya Etkisi

- ❖ Katılma davayı durdurmaz.
- ❖ Tarihi belirlenmiş olan duruşma ve yargılama usulüne ilişkin diğer işlemler vaktin darlığından dolayı katılan kimse çağrılmayacak veya kendisine haber verilemeyecek olsa bile belirli gününde yapılır
- ❖ Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez.
- ❖ Katılmadan önceki kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi için Cumhuriyet savcısı için öngörülen sürenin geçmesiyle katılan da başvuru hakkını kaybeder.
- ❖ Katılan, vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.

2. Savunma Makamı

Savunma şüpheli, sanık veya müdafî tarafından yapılır. Amaç iddia makamının ileri sürdüğü tezleri çürütmektir. Ceza davasında kişinin kendi savunmasını kendisinin yapması mümkündür. Yani müdafî bulundurması zorunluluk değildir.

A. ŞÜPHELİ VEYA SANIK

I. Şüpheli ve Sanığın Hakları

- ❖ Haklarını ve yapılan isnadı öğrenme hakkı
- ❖ Yakınlarına haber verilmesini isteme hakkı
- ❖ Yakalanma ve tutuklanmaya itiraz etme hakkı
- ❖ Hakim veya adli makam önüne çıkma hakkı
- ❖ Müdafiden yararlanma hakkı
- ❖ Susma hakkı,
- ❖ Kendi aleyhine işlemlere katılmama hakkı
- ❖ Tercümandan yararlanma hakkı, delillerin toplanmasını isteme hakkı
- ❖ Duruşmada hazır bulunma hakkı

II. Yükümlülükleri

- ❖ Hazır bulunma yükümlülüğü
- ❖ Soruşturma işlemlerine ve koruma tedbirlerine katılma yükümlülüğü

B. MÜDAFİİ

I. Müdafii Görevlendirilmesi

- ❖ Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafii yardımından yararlanabilir; kanuni temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafii seçebilir. (CMK 149.md)
- ❖ Baro, adli makamların talebi üzerine şüpheli veya sanığa savunmasında yardım etmek üzere bir müdafii görevlendirebilir. (CMK 156.md)

Baronun adli makamların talebi üzerine müdafii görevlendireceği haller

- ❖ Şüpheli veya sanığa kendisine müdafii seçmesini söyleyen adli makama müdafii seçebilecek durumda olmadığı ve müdafii istediğinin beyan etmesi halinde
- ❖ Müdafii ile savunulmanın zorunlu olduğu hallerde

II. Müdafii Yetkileri

a. Soruşturma evresinde

Şüpheliyle görüşme: Şüpheli veya sanık, vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz. Ancak anayasa l düzene karşı suçlar, devletin güvenliğine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarının açığa çıkarılmasına ilişkin suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları bakımından gözetimindeki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkı Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, **hakim kararıyla 24 saat süreyle kısıtlanabilir;** bu zaman zarfında ifade alınamaz. (29.10.2016 676 sayılı KHK)

- ❖ Şüpheliye hukuki açıklamalarda bulunma
- ❖ İfade ve sorgu sürecinde şüphelinin yanında bulunma
- ❖ Dosyayı inceleme ve dosyadan örnek alma
- ❖ Kanun yollarına başvurma
- ❖ Başsavcılığa uzman mütalaası sunma

Gözden Kaçırma: Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada en çok 3 avukat hazır bulunabilir. (29.10.2016 67 6 sayılı KHK)

Müdafinin soruşturma evresinde dosyayı inceleme ve dosyadan örnek alma yetkisinin kısıtlanması

Müdafinin dosya içeriğini inceleme ve belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek şekilde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine hakim kararıyla kısıtlanabilir. (CMK 153/2-3)

Kısıtlama yetkisinin kısıtlanabilmesi için yürütülen soruşturma aşağıdaki suçlara ilişkin olmalıdır,

Dikkat: Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanaklar, bilirkişi raporları, yakalanan kişinin veya şüphelinin hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin belgeleri inceleme yetkisi sınırlandırılmaz.

Dikkat: Kovuşturma evresinde müdafinin dosyadan örnek alma yetkisi kısıtlanamaz.

II. CMK'ya göre Savunmanın Müdafii ile yapılması zorunlu olan Haller

- ❖ Şüpheli veya sanık çocuk ise, (CMK 150)
- ❖ Şüpheli veya sanık sağır veya dilsiz ise (CMK 150)
- ❖ Şüpheli veya sanık kendini savunamayacak derecede malul ise (CMK 150)
- ❖ Şüpheli veya sanık alt sınırı 5 yıldan fazla olan suçlardan dolayı yargılanıyorsa (CMK 150)
- ❖ Şüpheli veya sanığın tutuklanması istenmişse (CMK 91/101)
- ❖ Şüpheli veya sanık gözlem altına alınmışsa (CMK 74/2)
- ❖ Kaçak hakkında duruşma yapılması(CMK 247)
- ❖ Sanığın duruşmanın düzenini bozması nedeniyle oturumlara yokluğunda devam edilecek olması halinde.(CMK 204)

b. Hakimlik

I. Sulh ceza hakimliği:

- ❖ Soruşturma evresinde hâkim tarafından verilmesi gereken kararları almak, işleri yapmak, itirazları incelemek,
- ❖ İstisnai olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısına ulaşamıyorsa veya olay genişliği savcının iş yükünü aşıyorsa onun talebi olmadan tüm soruşturma işlemleri yapılabilir. (Zorunlu Savcılık)

II. Naip Hakimlik: Toplu mahkemelerde adliye dışında yürütülmesi gereken faaliyetler için görevlendirilen hakimdir.

Naip hâkimin ifade ve sorgu tutanakları duruşmada okunması gereken zorunlu belgeler arasındadır. Naip hakim yapabileceği işler; Keşif işleminin yapılması, malullüğü nedeniyle duruşmaya getirilemeyen tanığın dinlenmesi,

Konutlarının yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı getirilmesi zor olan tanıkların dinlenmesi, yargılamanın yenilenmesi isteminin yerinde bulunması hâlinde delillerin toplanması

Hakim tarafsız ve bağımsız olmalıdır.

Bağımsızlık, Hâkimlerin hiç kimseden emir almamasını ifade eder. Anayasaya göre Hiçbir organ makam veya merci ve kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tav siye ve telkinde bulunamaz.

Tarafsızlık, Hakimin yargılamanın taraflarına eşit davranması anlamına gelir. Hakimin tarafsızlığının sağlanabilmesi için CMK iki düzenleme yapmıştır.

I. Hakimin Davaya Bakamayacağı Haller

- ❖ Suçtan kendisi zarar görmüşse,
- ❖ Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa,
- ❖ Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,
- ❖ Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa,
- ❖ Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,
- ❖ Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,
- ❖ Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa,
- ❖ Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse,

Gözden Kaçırma: Nişanlılık hakimin davaya bakamayacağı haller arasında düzenlenmemiştir.

II. Yargılamaya Katılamayacak Hâkim (Görev Yasakları)

- ❖ Bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz.
- ❖ Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz.
- ❖ Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz

III. Hâkimin Davaya Bakmakta Tarafsızlığını Şüpheyne Düşüren Haller

Hakimin tarafsızlığını şüpheyne düşürecek haller kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Sınıf arkadaşlığı, kiracılık ilişkisi, nişanlılık yasaklılık derecesi dışındaki akrabalıklar olabilir.

Zabıt kâtibinin reddi veya çekinmesi

- Hakimin reddi veya çekinmesine ilişkin nedenler zabıt katibi içinde geçerlidir.
- Zabıt kâtibinin reddi veya kendisinin reddini gerektiren sebepleri bildirerek görevden çekinmesi hâlinde gereken karar, yanında çalıştığı mahkeme başkanı veya hâkim tarafından verilir.
- Aynı işte zabıt kâtibinin hâkim ile birlikte reddi istemi hakkında veya çekinmelerine karar verecek merci, hâkime göre belirlenir.

REDDİ HÂKİM MUHAKEMESİ

I. Red talebinde bulunabilecekler

- ❖ Cumhuriyet savcısı
- ❖ Şüpheli/Sanık
- ❖ Müdafii
- ❖ Katılan veya vekili

II. Red Talebinin Süresi

a. Hakimin davaya bakamayacağı hallerde red istemi

Hakimin davaya bakamayacağı haller sebebiyle yargılamanın **her aşamasında** red istemi yapılabilir.

b. Tarafsızlığı şüpheye düşürecek hallerde red istemi

Durumun başlangıçta ortaya çıkması halinde;

- ❖ Sanığın sorgusu başlayıncaya kadar,
- ❖ Duruşmalı işlerde bölge adliye mahkemelerinde inceleme raporu ve Yargıtay'da görevlendirilen üye veya tetkik hâkimi tarafından yazılmış olan rapor üyelere açıklanıncaya kadar istenebilir.
- ❖ Diğer hâllerde, inceleme başlayıncaya kadar hâkimin reddi istenebilir.

Durumun sonradan ortaya çıkması halinde; durumun öğrenilmesinden itibaren **7 gün** içinde yapılmalıdır.

III. Hakimin Reddi talebinin ileri sürülmesi Usulü

- ❖ Hakimin reddi, mensup olduğu mahkemeye verilecek dilekçeyle veya bu husuta zabıt katibine tutanak düzenlemesi için başvurulmasıyla yapılır.
- ❖ Red isteminde bulunan öğrendiği ret sebeplerinin tümünü bir defada açıklamak ve süresi içinde olguları ile birlikte ortaya koymakla yükümlüdür.

IV. Hakimin Reddi talebini karara bağlayacak merci

- ❖ Reddi istenen hâkim asliye ceza mahkemesine mensup ise bu mahkemenin yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesine,

- ❖ Reddi istenen hâkim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için (1) numaralı daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise, en yakın ağır ceza mahkemesine,
- ❖ Ret istemi sulh ceza hâkimine karşı ise, yargı çevresi içinde bulunduğu asliye ceza mahkemesi ve tek hâkime karşı ise, yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesi karar verir.
- ❖ Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın görevli olduğu dairece incelenerek karara bağlanır.
- ❖ Yargıtay daire ve genel kurul başkan ve üyelerinin reddi ise, reddedilen başkan ve üye katılmaksızın ilgili daire veya genel kurulda, karara bağlanır
- ❖ Ret isteminin kabulü halinde, davaya bakmakla bir başka hâkim veya mahkeme görevlendirilir.

Gözden Kaçırma: Reddi hakim taleplerinin kabulü kararları kesindir itiraz edilemez.

V. Ret isteminin geri çevrilmesi

- ❖ Ret istemi süresinde yapılmamışsa.
- ❖ Ret sebebi ve delili gösterilmemişse.
- ❖ Ret isteminin duruşmayı uzatmak amacı ile yapıldığı açıkça anlaşılıyorsa.

VI. Reddi Hakim talebinin Kabulünün Sonuçları

- ❖ Davaya bakmakla bir başka hakim veya mahkeme görevlendirilir.
- ❖ Gecikmesinde sakınca bulunan haller dışında yapılan duruşmalar tekrarlanır.
- ❖ Red işleminin kabulü kararları kesindir.
- ❖ Reddi hakim taleplerinin kabul edilmemesi kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.
- ❖ Reddi istenen karar verilinceye kadar yalnızca gecikmesinde sakınca bulunan işlemleri yapar.

Muhakeme Şartları

a. DAVA ŞARTLARI

İhbar ve Şikâyet: Kamu davasına konu suçlarda suç teşkil eden durumun ilgili makamlarca öğrenilmesi ile birlikte soruşturma kendiliğinden başlamaktadır. Ancak Kanunda takibi mağdurun şikâyetine bağlı tutulan suçlar için mutlak surette mağdurun şikâyeti gerekmektedir. Şikâyet olmadan soruşturmaya başlanamaz.

- İhbar ve şikâyet Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

- Takibi mağdurun şikâyetine bağlı olan suçlarda mağdur failin veya suç teşkil eden fiilin bilindiği ya da öğrenildiği andan itibaren **6 ay içinde şikâyetçi olmalıdır**. Ancak failin ve fiilin öğrenilmesi zamanaşımı süresini geçemez.

Dava süresi: Ceza kanununda kural olarak dava süresi bir takım suçlar hariç bulunmamaktadır. Dava süresi öngörülen suçlarda dava açılmaması durumunda dava açma hakkı düşer. Yani süreler uyulmaması hak düşürücü niteliktedir.

Kesin Hüküm: Bir kişi hakkında daha önceden yargılama yapılmış hüküm verilmiş ise artık ikinci bir hüküm verilemez.

İzin: Bazı durumlarda yargılamanın yapılabilmesi için yetkili makamlardan izin alınması gerekir. Örnek: Valilerin me murların işlediği suçlardan yargılanması için yetkili Makamlarından izin alınması gerekmektedir.

Talep: Takibi belirli kimselerin talebine bağlı olan suçlarda kovuşturma yapabilmek için ilgili kimsenin talebi olması gerekmektedir. Kovuşturma bu tip suçlarda re'sen yürütülemez.

Müracaat: Bazı makamların davayı açmaya zorunlu kılmayacak şekilde yaptığı şikayete müracaat denir. Müracaat şik ayetten farkı hak düşürücü sürelerle bağlı olmamasıdır. Örneğin yabancı devletin bayrağına karşı hakaret suçunda sor uşturma ve kovuşturma yapılması ilgili devletin müracaatına bağlıdır.

Açılmış bir dava bulunmaması:: Bir şahıs hakkında devam eden bir yargılama var ise ikinci bir dava açılmaz. Cez a uyumsuzluğunun derdest olması kovuşturma engelidir.

Kesin Hüküm Bulunmaması: Aynı kişi hakkında daha önce görülmüş ve kesinleşmiş bir karar verilmesi halinde tekr ar dava açılmaz. Bu hallerde davanın reddine karar verilir.

Suçun Zaman Aşımına Uğramamış Olması: Ceza hukukunda belli bir süre geçtikten sonra ceza soruşturma ve kov uşturmasının yapılmaması kabul edilmiştir.

Duruşma Ehliyetinin Bulunması: İşlediği fiilden sonra Kusur yeteneğini kaldıran veya önemli derecede azaltan akıl hastalığına tutulma duruşma ehliyetini ortadan kaldırır. Haklarında güvenlik tedbiri uygulanır.

Gözden Kaçırma: Kısmi akıl hastalığı kovuşturma engeli değildir. Yargılamaları yapılır.

Ön ödeme: Ön ödemeye konu suçlarda Cumhuriyet Savcısı tarafından ön ödeme yolu denenmeden dava açılmaz.

Uzlaşma: Uzlaşma kapsamındaki suçlarda savcı uzlaşma teklif etmeden dava açamaz.

b. Yargılama Şartları

1- Sanığın hazır bulunması Kovuşturma aşamasında sanığın hazır bulunması gerekmektedir. Sanık kayıp veya kaçak ise dava devam etmesine rağmen hakim hüküm veremez.

Sanık hazır bulunmadığı Haller

a. Gaiplik:

- ❖ Bulunduğu yer bilinmeyen veya yurt dışında bulunup da yetkili mahkeme önüne getirilemeyen veya getirilme

si uygun bulunmayan sanık gaip sayılır.

- ❖ Gaip hakkında duruşma açılmaz; mahkeme, delillerin ele geçirilmesi veya korunması amacıyla gerekli işlemleri yapar.

b. Sanığın Yokluğu: Kural olarak sanığın yokluğunda duruşma yapılmaz. Ancak bazı hallerde sanığın duruşmadaki işlevi sona erdiği için veya sanığın duruşmada bulunması yargılamanın seyrine zarar verdiği için sanığın yokluğunda duruşma yapılması öngörülmüştür.

Sanığın Yokluğunda Duruşma Yapılabilecek Haller

- ❖ Derhal beraat kararı verilebilecek haller
- ❖ Sanığın mahkemeden uzaklaşması
- ❖ İstinabe suretiyle sorgu
- ❖ Duruşmanın düzenini bozan sanığın dışarıya çıkarılması
- ❖ Sanık gelmese bile duruşma yapılabilecek haller
- ❖ Duruşmadan bağışık tutulma
- ❖ Sorgu sırasında sanığın mahkeme salonundan çıkarılabilmesi

c. Kaçaklık: Hakkındaki soruşturmanın veya kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt için de saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir.

- ❖ Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez.
- ❖ Duruşma yapılan hâllerde kaçak sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister.
- ❖ Kaçak sanığın Cumhuriyet savcısına başvurmasını veya duruşmaya gelmesini sağlamak amacıyla Türkiye'de bulunan mallarına, hak ve alacaklarına amaçla orantılı olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimi veya mahkeme kararıyla el konulabilir ve gerektiğinde idaresi için kayyım atanır. Elkoyma ve kayyım atama kararı müdafiiye bildirilir.

2. BÖLÜM

CEZA MUHALEMESİNDE GÖREV VE YETKİ

GÖREV - MADDE BAKIMINDAN YETKİ

Görev bakımından yetki mahkemelerin hangi ağırlıktaki suçları yargılama yetkisine sahip olduklarının belirlenmesidir .

I. Mahkemelerin Yetkisi

a. Asliye Ceza Mahkemeleri

Sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan davalar ve işler. Tek hakimlidir. Adli yargıda genel görevli mahkemelerdir.

b. Ağır Ceza Mahkemeleri

10 yılın üstünde hapis cezasını gerektiren suçlar ile Yağma, irtikap, resmi belgede sahtecilik, nitelikli dolandırıcılık, hileli iflas, Terörle mücadele kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar, ağırlaştırılmış müebbet ,müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlar

II. Görev Bakımından Yetkinin Hukuki Niteliği

- ❖ Kamu düzenine ilişkindir taraflar yargılamanın her aşamasında ileri sürebilir.
- ❖ Mahkeme yargılamanın her aşamasında yetkisizlik kararı verebilir.
- ❖ Mahkeme tarafından verilen görevsizlik kararına karşı taraflar itiraz yoluna gidebilir. Merciin itiraz üzerine verdiği kararlar kesindir

Gözden Kaçırma: Mahkemelerin görevlerinin belirlenmesinde, ağırlaştırıcı veya hafifletirici nedenlerle gözetilmeks izin, kanunda yazan suçun cezasının üst sınırı dikkate alınır.

Gözden Kaçırma: Görevsizlik itirazı yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir.

III. Görevsizlik Kararı verilemeyecek Hal

Duruşmada suçun hukukî niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez.

Örnek Olay:

Asliye Ceza mahkemesinde görülen bir davada suçun hukuki niteliğinde değişiklik nedeniyle Asliye Ceza davanın Ağır Ceza mahkemesinin görevine girdiği gerekçesiyle görevsizlik kararı verebilir. Ancak Ağır Ceza mahkemesinde görülen bir davada suçun hukuki niteliği değiştiği gerekçesiyle Ağır Ceza davanın Asliye Cezanın görevine girdiği gerekçesiyle görevsizlik kararı veremez.

IV. Görevsizlik Kararı Verilmesi Gereken Hal ve Sonucu

İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.

Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından verilen görevsizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

V. Görev Uyuşmazlıklarının Çözümü

Olumlu ve olumsuz görev uyuşmazlığı durumlarında sorunu ortak yüksek görevli mahkeme çözer. Ortak yüksek görevli mahkeme görev uyuşmazlığı aynı yargı çevresinde ise Bölge Adliye Mahkemesi farklı yargı çevresinde ise Yargıtay'dır.

VI. Görevli olmayan mahkemenin işlemleri

Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler hükümsüzdür. Yenilenmesi mümkün olmayanlar hariç görevsiz mahkemece yapılan işlemlerin görevli mahkeme tarafından yeniden yapılması gerekir.

VII. Görev Yönünden Yetkinin İstisnası - Bağlantılı Davalar

- ❖ Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle ortak yüksek görevli mahkemede dava açılabilir.
- ❖ Kovuşturma evresinin her aşamasında, bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına ortak yüksek görevli mahkemece karar verilebilir.
- ❖ Mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse, türden olmasa bile, birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir. (Geniş bağlantı sebebiyle birleştirme)

Gözden Kaçırma: Soruşturma evresinde birleştirme yetkisi Cumhuriyet savcısına aittir. Kovuşturma evresinde uyuşmazlıkları birleştirme yetkisi mahkemeye aittir.

YER YÖNÜNDEN YETKİ

Bir suça hangi yerdeki (coğrafi olarak) mahkeme veya hakimin bakacağını gösteren kurallardır. Yer bakımından yetki itirazları duruşma başlangıcında veya iddianame okunmadan yapılabilir.

I. Ülke içinde işlenen suçlarda yetki

Türkiye’de işlenen suçlarda davaya bakma yetkisi kural olarak suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.

Suçun İşlendiği yer;

- ❖ **Kesintisiz suçta:** Kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesi
- ❖ **Zincirleme suçta:** Son suçun işlendiği yer mahkemesi
- ❖ **Teşebbüste:** Son icra hareketinin yapıldığı, yer mahkemesi
- ❖ **Basın yoluyla İşlenen Suçlarda**

- Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir.
- Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.
- Görsel veya işitsel yayınlarda da bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.

Gözden Kaçırma: Davaya bakmakla yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir.

CMK'nın özel yetki kuralları olarak belirlediği durumlar

- ❖ Suçun işlendiği yer belli değilse şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.
- ❖ Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa, Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.
- ❖ Mahkemenin bu suretle de belirlenme olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

II. Yabancı Ülkede İşlenen Suçlar

- ❖ Şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, eğer yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir
- ❖ Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.
- ❖ Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir.
- ❖ Şüpheli veya sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir.
- ❖ Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

III. Deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenen suçlarda yetki

- ❖ Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir.
- ❖ Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da yukarıda ki kural uygulanır.
- ❖ Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.
- ❖ Çevreyi kirlletme suçu, yabancı bayrağı taşıyan bir gemi tarafından Türk kara suları dışında işlendiği takdirde, suçun işlendiği yere en yakın veya geminin Türkiye'de ilk uğradığı limanın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

IV. Yer Yönünden Yetkinin İstisnaları

Yer yönünden yetkinin üç istisnası bulunmaktadır. **Bunlar, davalar arasında bağlantı bulunması, davanın nakli ve istinabedir.**

a. Bağlantılı davalar (CMK 8.md)

Dar bağlantı

- ❖ Bir suçta birden fazla sanık olması
- ❖ Bir kişinin birden fazla suçtan sanık olması
- ❖ Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme suçunun söz konusu olması halinde birden fazla ceza uyuşmazlığı arasında bağlantı ver sayılır.

Bağlantı bulunmasının sonuçları;

1. Birleştirme: soruşturma evresinde birleştirme yetkisi Cumhuriyet Savcısına kovuşturma evresinde mahkemeye aittir. Soruşturma evresinde savcı davayı yüksek görevli mahkemede açar. Kovuşturma evresinde dava farklı mahkemelerin görev alanında ise birleştirmeye yüksek görevli mahkeme karar verir.

2.Nisbi muhakeme: Ceza mahkemelerinin kendi görev alanına girmeyen konuları çözmesine nispi muhakeme denir. Nispi muhakemenin özelliği ceza uyuşmazlığı için ön sorun teşkil eden ikincil nitelikteki uyuşmazlığı, ceza muhakemesi yasasına göre çözmesidir.

Gözden Kaçırma: Kovuşturma evresinde mağdur veya sanığın yaşının ceza hükümleri bakımından ihtilaflı olduğu hallerde, ceza mahkemesi, ilgili yasada gösterilen usule uygun olarak yaş tespiti yapar.(CMK 218/2) Bu durumda nispi muhakeme zorunludur. Bu durumun soruşturma evresinde geçerli olmadığı unutulmamalıdır.

3. Bekletici sorun: Bir ceza davasının görülmesi, bazen ceza mahkemelerinden başka mahkemelerin yetkisine giren bir sorunun veya uyuşmazlığını çözülmesine bağlı olabilir. Bu durumda ceza davasına bakan mahkeme uyuşmazlığın

çözümünü beklemek için yargılamayı durdurarak bekletici sorun yapabilir.

Gözden Kaçırma: Hukuk muhakemesinde bir senedin sahteliği ileri sürülmüşse, bu konuda bir karar verilinceye kadar ceza davası açılmaz. Bekletici sorun sayma mecburiyeti vardır. Yine mahkemelerde anayasaya aykırılık iddiasında bulunulması halinde yerel mahkeme anayasa mahkemesine dosyayı gönderir. Nispi muhakeme yasağı vardır.

Örnek Olay

A hakkında güveni kötüye kullanmaktan açılan kamu davasında, A geri vermek istemediği malın kendisine miras yoluyla kaldığını iddia edebilir. Bu durumda hüküm verilebilmesi için, malın A'ya miras yoluyla kalıp kalmadığının çözülmesi gerekir. Ceza mahkemesi sorunu kendisi çözer veya görevli mahkemenin çözümlemesi için mahkemenin kararını bekler.

b. Davanın Nakli ve duruşmanın Başka yerde Yapılması

I. Hukuki veya fiili sebeplerle Nakil

Hukuki veya fiili sebeplerle bir davaya bakılamayan hallerde davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline Yüksek görevli mahkeme karar verir.

II. Kamu güvenliği sebebiyle Nakil

Kamu güvenliği sebebiyle davanın naklini Adalet Bakanlığı ister YARGITAY nakleder. Nakil aynı derecedeki mahkemeye gerçekleşir.

Dikkat: Mahkeme, fiili sebepler veya güvenlik gerekçesiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına karar verebilir. Bu karara karşı itiraz yolu açıktır. 2016 Aralık Değişikliği

c. İstinabe

Yer bakımından yetkili olmayan başka bir yerdeki hâkim veya mahkemeden yargılama işlemlerinin istenebilmesidir. İstinabe ulusal düzeyde olabileceği gibi uluslar arası düzeyde de olabilir. Zorunlu olmadıkça Büyükşehir belediye sınırlarında istinabe yoluna başvurulamaz. Sanın ceza alt sınırı 5 yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç sorguya çekilebilir. İstinabe yoluyla alınan sorgu ve ifade tutanağı duruşmada zorunlu okunması gereken belgeler arasında yer almaktadır

Örnek Olay:

Ankara'da görülen bir davanın tanığının Kastamonu'da bulunması durumunda Ankara Mahkemesinin Kastamonu mahkemesinden tanığın dinlenmesini talep etmesi.

Gözden Kaçırma: Yurt dışında bulunan sanık da istinabe yoluyla sorguya çekilebilir. İstinabe duruşmanın doğrudan doğruya sözlü olma ilkesinin istisnasıdır.

V. Yetkisizlik İddiası

Sanık yetkisizlik iddiasını ilk derece mahkemelerinde duruşmada sorgusundan önce Bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin başlamasından önce, duruşmalı işlerde inceleme raporunun okunmasından önce bildirir. **Mahkeme yetkisizlik iddiasına ilişkin kararı** ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusundan önce Bölge adliye mahkemelerinde duruşmasız işlerde incelemenin başlangıcında, duruşmalı işlerde inceleme raporu okunmadan önce verir. Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yolu açıktır.

Gözden Kaçırma: Yetkililik kararına itiraz edilemez.

VI. Yetki Uyuşmazlığı

Birkaç mahkeme arasında yer yönünden olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa **ortak yüksek mahkeme** yetkili mahkemeyi belirler.

VII. Yetkisiz Mahkemenin Yaptığı İşlemler

Yetki olmayan mahkemece yapılan işlemler sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılmaz. Bir mahkeme yetkili olmasa bile, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, yargı çevresi içinde gerekli işlemleri yapabilir.

Sürelerin Kaçırılması ve Eski Hale Getirme

I. Eski hale getirme nedenleri

- ❖ Hak düşürücü bir sürenin kusursuz olarak geçirilmiş bulunması(mücbir sebep, tebliğden haberdar olmama, sakınılma olanağı bulunmayan olayların gerçekleşmesi)
- ❖ Kanun yoluna başvuru hakkının bildirilmememesi
- ❖ Duruşmada hazır bulunmama

Gözden Kaçırma: Sanık kendi istemiyle duruşmadan başışık tutulmuşsa veya müdafî aracılığıyla temsil edilme yetkisini kullanmışsa artık kendisi hazır bulunmaksızın yapılan duruşmadaki işlem ve kararlar için eski hale getirme isteminde bulunamaz.

II. Eski Hale Getirme İsteminde Bulunabilecek kişiler

- ❖ Sanık, yasal temsilci eş, müdafî, katılan, tanık ve bilirkişi eski hale getirme isteminde bulunabilir. Yasal temsilci ve eş sanık adına da eski hale getirme isteyebilir.

II. Eski hale getirme istemi

- ❖ Kusursuz olarak usuli bir hak düşürücü süreyi kaçırın kişi engelin kalkmasından itibaren 7 gün içerisinde dilekçeyle eski hale getirme isteminde bulunmalıdır.
- ❖ Mahkeme bir istek olmaksızın kendiliğinden eski hale getirme kararı veremez.
- ❖ Eski hale getirme istemi kabul edilmişse, yetkisiz mahkeme tarafından kabul edilse bile, bu karar kesindir. Kanun yoluna başvurulamaz.
- ❖ Eski hale getirme istemi reddedildiğinde, aleyhine itiraz yoluna başvurulabilir.
- ❖ Eski hale getirme dilekçesi kararın yerine getirilmesini durdurmaz, ancak mahkeme kararın yerine getirilmesini erteleyebilir.

3. BÖLÜM

DELİLERİN TOPLANMASI DEĞERLENDİRİLMESİ

Delil serbestliği ve Vicdani delil sistemi

Ceza muhakemesi kanunu delil serbestliği ve vicdani delil sistemini kabul etmektedir. Bu ilkeye göre ceza muhakemesinde her şey delil olabilir. Ancak bu deliller gerçekçi ve akılcı olmalı, gerçeği yansıtmalı, kanuna aykırı olmamalıdır.

Delillerin Reddi

- Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.
- Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa.
- İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

Dikkat: Delilin ortaya konulması istemi, bunun veya ispat edilmek istenen olayın geç bildirilmiş olması nedeniyle reddedilemez.

Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.

Delil türleri

- ❖ Beyan delilleri (Tanık, şüpheli, sanık, katılan)
- ❖ Belge delilleri (yazılı, şekil tespit eden, ses tespit eden belgeler)
- ❖ Belirti delilleri (iz)

Tanık beyanı

Tanık kendisine karşı yürütülmeyen bir ceza soruşturmasında, olay hakkında beş duyusuyla edindiği algılamaları, sözlü olarak açığa vuran kimsedir.

I. Tanıkların Yükümlülükleri

i. Hazır bulunma

- ❖ Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Zorla getirilmesine karar verilen tanık derhal, olanak bulunmadığında, yol süresi hariç en geç 24 saat içinde cumhuriyet savcısının veya mahkemenin önüne çıkarılmalıdır.

METİN KAYA

- ❖ Çağrı telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Bu durumda gelmeyen tanığa zorla getirme yapılamaz.
- ❖ Tanıklar soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı; kovuşturma evresinde, duruşmada mahkeme tarafından dinlenirler.
- ❖ Polis talep halinde tanımahkğın ifadesini konutunda veya işyerinde alabilir.(2015 iç güvenlik paketi-PVSK)

Dikkat: Sanık tanık dinlenmesini talep etme dilekçesini duruşma gününden en az 5 gün önce mahkemeye sunar. Mahkeme reddetse bile tanık dinlenebilir. Ancak tanığın dinlenmesi talebi duruşma hazırlığında talep edilmemişse CMK 206'ya göre tanığın dinlenmesini reddedebilir.

ii. Bildiklerini Doğru Söyleme

Tanığın gerçeğe aykırı beyanda bulunması TCK'ya göre suçtur.

iii. Yemin Etme

Tanıklar, tanıklıktan önce veya sonra ayrı ayrı yemin ederler. Sağır ve dilsizler yazarak veya imzalayarak yemin ederler.

Yeminsiz Dinlenen tanıklar

- ❖ Dinlenme sırasında onbeş yaşını doldurmamış olanlar.
- ❖ Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar.
- ❖ Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştirakten veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar.

iv. Tanıkların ödevlerine aykırı davranmasının yaptırımları

- ❖ Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çekinen tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yeminin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde **3 ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir**. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhâl serbest bırakılır.
- ❖ Bu tedbirleri almaya naip hâkim ve istinabe olunan mahkeme ile soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi yetkilidir.

II. Tanığın Hakları

i. Tanıklıktan Çekinme

- Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.

METİN KAYA

- Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanunî temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

Akrabalık Nedeniyle Çekinme

- ❖ Şüpheli veya sanığın nişanlısı.
- ❖ Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi.
- ❖ Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy.
- ❖ Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları.
- ❖ Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar.

Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme

- ❖ Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler.
- ❖ Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler.
- ❖ Malî işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler.

Gözden Kaçırma: Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının dışında kalan kişiler, ilgilinin rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez.

Devlet sırrı niteliğindeki bilgilerle ilgili tanıklıktan Çekinme ve Cumhurbaşkanının tanıklığı

- ❖ Bir suç olgusuna ilişkin bilgiler, Devlet sırrı olarak mahkemeye karşı gizli tutulamaz. Açıklanması, Devletin dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine zarar verebilecek; anayasal düzeni ve dış ilişkilerinde tehlike yaratabilecek nitelikteki bilgiler, Devlet sırrı sayılır. **Hapis cezasının alt sınırı beş yıl veya daha fazla olan suçlarla ilgili olarak uygulanır.**
- ❖ Tanıklık konusu bilgilerin devlet sırrı niteliği taşıması halinde; **tanık, sadece mahkeme hakimi veya heyeti tarafından zabıt katibi olmadan dinlenir.**
- ❖ Cumhurbaşkanının tanık olarak çağrılmaması esas kuraldır; tanık sıfatıyla beyanı konutuna gidilerek alınır veya Cumhurbaşkanı yazılı olarak gönderebilir.
- ❖ Cumhurbaşkanının tanıklık yapıp yapmayacağı kendi takdirindedir. Tanıklıktan çekinebilir.

ii. Kendisi ve yakınları aleyhine tanıklıktan Çekinme hakkı

Tanık, kendisini veya haklarında tanıklık yapmaktan çekinebileceği kişileri ceza kovuşturmasına uğratabilecek

nitelikteki sorulara cevap vermeyebilir. Tanığa çekinebileceği önceden bildirilir.

iii. Haklarını öğrenme

iv. Masraf ve tazminat alma

III. Tanıkların Dinlenme Usulü

- Her tanık, ayrı ayrı ve sonraki tanıklar yanında bulunmaksızın dinlenir.
- Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler.
- Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir. Ancak;

Mağdur çocukların, Duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin, tanıklığında bu kayıt zorunludur.

II. Belge Delilleri

Bilirkişi

Bilirkişi Atanması

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanuni temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. Ancak, genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez. Bilirkişi atanması ve gerekçe gösterilerek sayısının birden çok olarak saptanması, hâkim veya mahkemeye aittir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bu maddede gösterilen yetkileri kullanabilir

Bilirkişi Olarak Atanabilecekler

Bilirkişiler, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevreleri esas alınmak suretiyle bilirkişilik bölge kurulu tarafından hazırlanan listede yer alan kişiler arasından seçilir. Ancak, kendi bölge listesinde ilgili uzmanlık alanında bilirkişi olmasına rağmen, diğer bir bölgedeki bilirkişinin, görevlendirme yapılan yere daha yakın bir mesafede bulunması durumunda, bu listeden de görevlendirme yapılabilir.(2016 Aralık Değişikliği)

Bilirkişinin yükümlülükleri

- ❖ Kabul yükümlülüğü
- ❖ Çağrıya uyma yükümlülüğü
- ❖ Yemin etme

- ❖ Rapor hazırlama

a. Bilirkişiliği Kabul Yükümlülüğü Bulunan Kişi Ve Kurumlar

- ❖ Resmî bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar
- ❖ Belirtilen listelerde yer almış bulunanlar.
- ❖ İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler.
- ❖ İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar.

b. Bilirkişiye Başvurma Yasağı

- ❖ Hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi görüşü alınmaz.
- ❖ Kamu Görevlileri bağlı bulundukları kurumlarla ilgili davalarda bilirkişi olarak seçilemezler

c. Bilirkişiye Başvurma Zorunluluğu

- ❖ Sahte para ve değerler
- ❖ Şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığının belirlenmesi
- ❖ Şüpheli veya sanık ile diğer kişilerin beden muayenesi ve vücuttan örnek alınması
- ❖ Moleküler genetik inceleme yapılması
- ❖ Zehirlenme şüphesi
- ❖ Otopsi

d. Bilirkişinin görev Süresi

Görevin yerine getirileceği süre işin niteliğine göre **3 ayı geçemez**. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabilir.

Uzman Mütalaası: Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanuni temsilci, yargılama konusu olayla ilgili olarak veya bilirkişi raporunun hazırlanmasında değerlendirilmek üzere ya da bilirkişi raporu hakkında, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez.

Görevini yapmayan Bilirkişi: Yasal bir sebep olmaksızın bilirkişilikten veya yeminden çekinen bilirkişi hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yemininin veya bilirkişiliğin gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her hâlde **üç ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir.**

e. Bilirkişi Rapor Hazırlaması ve Raporlara İtiraz

Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi hemen değiştirilebilir. Bu durumda bilirkişi, o ana kadar yaptığı işlemleri açıklayan bir rapor sunar ve görevi sebebiyle kendisine teslim edilmiş olan eşya ve belgeleri hemen geri verir., hukuki ve cezai sorumluluğuna ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, bilirkişiye ücret ve masraf adı altında hiçbir ödeme yapılmamasına karar verilebilir ve gerekçesi gösterilerek gerekli yaptırımların uygulanması bilirkişilik bölge kurulundan istenir.

Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafii ve ya kanunî temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, **üç gün içinde** bu hususta gerekçeli bir karar verilir.

f. Bilirkişinin reddi

- ❖ Hâkimin reddini gerektiren sebepler, bilirkişi hakkında da geçerlidir.
- ❖ Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanunî temsilci, ret hakkını kullanabilirler. Hâkim veya mahkeme tarafından atanan bilirkişinin adı ve soyadı, engel sebepler olmadıkça ret hakkına sahip olanlara bildirilir.
- ❖ Ret istemini davayı görmekte olan hâkim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür.

Bilirkişinin Soru Sorması

Gerekli olması halinde, bilirkişi, mağdur, şüpheli veya sanığa mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı aracılığı ile soru sorabilir. Ancak, mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin doğrudan soru sormasına da izin verebilir. Muayene ile görevlendirilen hekim bilirkişi, görevini yerine getirirken zorunlu saydığı soruları, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve müdafii bulunmadan da mağdur, şüpheli veya sanığa doğrudan doğruya yöneltebilir.

III. Belirti Delilleri

a. Gözlem Altına Alma(CMK 74)

Konu: Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafii dinlenmesinden sonra resmî bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasıdır.

Karar merci:

METİN KAYA

- ❖ Soruşturma evresince Sulh Ceza hakimi, Kovuşturma evresinde mahkeme karar verir. Kararın verilebilmesi için savcı ve müdafinin dinlenmesi gerekir. Şüpheli veya sanığın müdafii yoksa hâkim veya mahkemenin istemi üzerine, baro tarafından bir müdafii görevlendirilir.

Süre: Gözlem süresi üç haftayı geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa resmî sağlık kurumunun istemi üzerine, her seferinde üç haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı üç ayı geçemez.

Kanun yolu: Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir; itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurur

Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması (CMK 75)

İç beden muayenesi

Konusu: Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli veya sanık üzerinde iç beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesidir.

Karar Mercii: Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Cumhuriyet savcısının kararı, 24saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, 24 saat içinde kararını verir.

Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz.

Tedbirin uygulanacağı suçlar: Üst sınırı iki yıldan daha az hapis cezasını gerektiren suçlarda iç beden muayenesi, vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük ve tırnak gibi örnekler alınmaz

- ❖ İç beden muayenesi yapılabilmesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınabilmesi için müdahalenin, kişinin sağlığına zarar verme tehlikesinin bulunmaması gerekir.
- ❖ İç beden muayenesi veya vücuttan kan veya benzeri biyolojik örnekler alınması, ancak tabip veya sağlık mesleği mensubu diğer bir kişi tarafından yapılabilir.
- ❖ Cinsel organlar veya anüs bölgesinde yapılan muayene de iç beden muayenesi sayılır.

Moleküler genetik inceleme

Karar mercii: Soruşturma evresinde sulh ceza hakimi kovuşturma evresinde ise mahkeme karar verir.

İncelemeyi yapacak kişi: Bilirkişi tarafından yapılır.

Kanun yolu: Karara karşı hükümle birlikte temyiz ya da istinaf yoluna gidilebilir.

Kaydedilen verilerin yok edilmesi

- ❖ Alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez.
- ❖ Bu bilgiler, kovuşturmayla yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hâllerinde Cumhuriyet savcısının huzurunda derhâl

yok edilir ve bu husus dosyasında muhafaza edilmek üzere tutanağa geçirilir

4. BÖLÜM

KORUMA TEDBİRLERİ

Koruma tedbirlerinde şüphe kavramı

Basit Şüphe: Bir suçun işlendiği izlenimi veren haldir. Şüphenin en hafif derecesidir. Basit bir ihbar veya şikaye t yeterli kabul edilir. Soruşturmanın başlayabilmesi için yeterlidir.

Yeterli Şüphe: yapılacak olan yargılama neticesinde şüpheli veya sanığın mahkum olma ihtimalinin beraat etme ihtimalinden daha yüksek olmasıdır. Mutlaka somut delillerin varlığı aranır. Kamu davasının açılabilmesi için gereklidir.

Kuvvetli Şüphe: Yapılacak yargılama neticesinde şüpheli veya sanığın mahkum olma ihtimalinin kuvvetle muhtemel olmasıdır. Somut delillerin olayı aydınlatma açısından kesinlik boyutuna yaklaşmasıdır. Tutuklama, Adli Kontrol, Gözlem altına alma, El koyma kararı için gereklidir.

Makul Şüphe: Hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir. Makul şüphe, aramanın yapılacağı zaman, yer ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşıdığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenir. Arama için gereklidir

a.Yakalama ve Gözaltı

Yakalama

Kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut veya hayatına yönelik var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınmasını ifade eder. Yakalamanın iki türü bulunmaktadır. Adli ve önleme yakalaması. Adli yakalama suç işlendikten sonra önleme yakalaması kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması amacıyla herhangi bir suç işlenmemişken baş vurulan bir tedbirdir.

1. Yakalama yetkisi:

1. Suçüstü hallerde Yakalama

- Kişiye suç işlerken rastlanması.
- Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması durumunda HERKES tarafından yapılabilir.

II. Sulh Ceza Hakimi tarafından yakalama emri düzenlenebilecek haller (Müzekkereli Yakalama CMK 94,98)

- ❖ Soruşturma evresinde çağrı yapılamayan şüpheli hakkında
- ❖ Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen şüpheli hakkında Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine Sulh Ceza hakimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir.
- ❖ Kovuşturma Evresinde çağrı kağıdı ile gelmeye sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hakim veya mahkeme tarafından yapılır

III. Cumhuriyet Savcısı ve Kolluk tarafından yakalama emri düzenlenebilecek haller

Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler.

IV. Mahkeme tarafından yakalama emri düzenlenebilecek haller (CMK98/2)

Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

V.Şikâyete bağlı suçlar:

Takibi şikâyete bağlı suçlarda yakalama için şikâyet şartının gerçekleşmesi gerekir. Ancak takibi şikâyete bağlı olmakla birlikte çocuklar, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

Yakalama emrine konu işlemin yerine getirilmesi nedeniyle yakalama emrinin çıkarılma amacının ortadan kalkması (kişinin ölmesi vs.) durumunda mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından yakalama emrinin derhâl iadesi istenir.

Dikkat: Kovuşturma evresinde mahkeme sanığın duruşmada hazır bulunmasına ve yakalama emriyle önüne getirilmesine her zaman karar verebilir.(CMK 199)

Dikkat: CGİK m.19'a göre hükümlü, hapis cezası veya güvenlik tedbirinin infazı için gönderilen çağrı kağıdının tebliği üzerine 10 gün içinde gelmez, kaçır ya da kaçacağına ilişkin şüphe uyandırırsa Cumhuriyet savcısı yakalama emri çıkarır.

2. Yakalananın hakları

Haklarının öğrenilmesi: Yakalanan kişiye, suç ayrımı gözetilmeksizin yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma, yakalanmaya itiraz etme hakları ile diğer kanunî hakları ve itiraz hakkını nasıl kullanacağı, herhâlde yazılı, bunun hemen mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl bildirilir.

METİN KAYA

Yakalamanın ilgililere bildirilmesi: Kolluk kuvveti tarafından yapılan yakalama hâlinde işlem, yakalanan kişi ve uygulanan tedbirler derhâl Cumhuriyet savcısına bildirilir.

Yakınlarına haber verme: Yakalamadan ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin emirden, yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye Cumhuriyet savcısının emriyle gecikmeksizin haber verilir.

3. Yakalama ile ilgili işlemler

- ❖ Yakalanan kişinin gözaltına alınacak olması veya zor kullanılarak yakalanması hâllerinde hekim kontrolünden geçirilerek yakalanma anındaki sağlık durumu belirlenir.
- ❖ Yakalama işlemi bir tutanağa bağlanır. Bu tutanağa yakalananın, hangi suç nedeniyle, hangi koşullarda, hangi yer ve zamanda yakalandığı, yakalamayı kimlerin yaptığı, hangi kolluk mensubunca tespit edildiği, haklarının tam olarak anlatıldığı açıkça yazılır, bu tutanağın bir sureti yakalanan kişiye verilir.
- ❖ Yakalanan kişinin durumu derhal savcılığa bildirilir. Savcının emrine göre işlem yapılır. Cumhuriyet savcısının emri ile serbest bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınır.

4. Yakalama Yasağı

Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine, gözaltına alınıp da serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

5. Çocuklara İlişkin yakalama

- ❖ Fiili işlediği zaman on iki yaşını doldurmamış olanlar ile onbeş yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler; suç nedeni ile yakalanamaz ve hiçbir suretle suç tespitinde kullanılamaz.
- ❖ 12-18 yaş arasındaki çocuklar yakalanır ancak kelepçe takılmaz, talep etmese de müdafiden yararlanır, soruşturmaları savcı tarafından yapılır.

6. Yakalanan Kişinin Mahkemeye Çıkartılması

- ❖ Hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, **en geç yirmi dört saat içinde** yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılır.
- ❖ Yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılır veya ifadesi alınır.

Gözden Kaçırma: Yakalanan kişi en geç 24 saat içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkartılması gerekir.

b. Gözaltına alma

1. Gözaltı Kararı

Koşulları;

- Bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olması,
- Kişinin bir suçta işlediği şüphesini gösteren **somut delillerin varlığına** bağlıdır.

2. Karar Mercii:

Savcı: Kural olarak gözaltına alma kararı verme yetkisi savcıya aittir. Savcının sözlü emri gözaltı kararı için yeterlidir. Ancak sözlü verilen emir en kısa zamanda yazılı hale getirilmelidir.

Mülki Amirlerce belirlenen kolluk amirleri: Ayrıca suçüstü hallerle sınırlı olmak kaydıyla kamu düzeninin bozulması durumlarında **mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri** (2015 değişikliği)

3. Gözaltı Süreleri

- Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren 24 saati geçemez.
- Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre 12 saatten fazla olamaz.
- Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, **üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Bu halde toplu suçlarda gözaltı süresi toplamda en fazla 4 gündür.**
- Suçüstü halleriyle sınırlı olmak kaydıyla; katalog suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından **yirmi dört saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar gözaltına alınma kararı verilebilir.** Gözaltına alma nedeninin ortadan kalkması halinde veya işlemlerin tamamlanması üzerine derhal ve her halde en geç yukarıda belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet savcısına, yapılan işlemler hakkında bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilir. Kişi serbest bırakılmazsa yukarıdaki fıkralara göre işlem yapılır. Ancak kişi en geç kırk sekiz saat, toplu olarak işlenen suçlarda dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Bu fıkra kapsamında kolluk tarafından gözaltına alınan kişiler hakkında da gözaltına ilişkin hükümler uygulanır. (2015 Nisan değişikliği)
- Olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde en fazla 4 gün olan gözaltı süresi savcının talebi hakim kararlarıyla 7 güne kadar uzatılabilir.

5. Gözaltı Kararına İtiraz

Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanuni temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımları, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Sulh ceza hâkimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhâl ve nihayet 24 saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır.

.c- TUTUKLAMA

1. Kendine Özgü Şartları

- Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren **somut delillerin** bulunması
- Ölçülülük ilkesi

2. Tutuklama Nedenleri

- Katalog suçların işlendiğine dair kuvvetli şüphe
- Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.
- Şüpheli veya sanığın davranışları; Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, anık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, hususlarında kuvvetli şüphe oluştuyorsa tutuklama nedeni var kabul edilir.

3 Karar Mercii

- Tutuklama kararı soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.
- Şüpheli hakkında Tutuklama istenildiğinde mutlaka müdafii bulunması gerekir. İşlenen suçlarda cezanın alt sınırının bir önemi yoktur.

Gözden Kaçırma: Tutuklamam koşullarının varlığına rağmen hakim veya mahkeme tutuklama yerine adli kontrol kararı verebilir.

4. Tutuklama yapılamayacak Suçlar (TUTUKLAMA YASAĞI)

- ❖ Sadece adli para cezasını gerektiren
- ❖ Vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler hariç olmak üzere hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlar
- ❖ Kabahatler
- ❖ 15 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yıl hapis cezasını aşmayan suçlar (Ç.K.K)

5. Tutuklamaya İtiraz

Tutuklanma kararına karşı **7 gün içinde** bir üst mahkemeye itiraz başvurusunda bulunulabilir. Kararına itiraz edilen hakim veya mahkeme itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmez ise en çok 3 gün içinde itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir. Örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlarda bu süre 7 gün olarak

uygulanır.

Tutuklama kararları için itiraz incelemeye yetkili merciler

- Sulh ceza hakimliğinin kararlarına yapılan itirazların incelemesi birden fazla sulh hakimliği varsa numara olarak kendisini izleyen hakimliğe ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde tek sulh ceza hakimliği varsa, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğine; ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde tek sulh ceza hakimliği varsa, en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki ağır ceza mahkemesi
- Asliye ceza mahkemesi hakimi tarafından verilen kararlara karşı yapılacak itiraz, yargı çevresinde bulundukları ağır ceza mahkemesine
- Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları ile Yargıtay ceza dairelerinin esas mahkeme olarak baktıkları davalarda verdikleri kararlarda yapılan itirazlarda ceza dairesini numara itibarıyla izleyen daire inceler

6. Şüpheli veya sanığın Yokluğunda Tutuklama kararı verilmesi

Yabancı ülkede bulunan kaçaklar hakkında sulh ceza hakimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir.

7. Tutuklulukta Geçecek Süre

- Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi **en çok 1 yıldır**. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek **6 AY daha uzatılabilir**.
- Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi **en çok 2 YIL dır**. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam **3 YILI geçemez**.

Soruşturma evresinde tutukluluk süresi, ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işler bakımından altı ayı, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler bakımından ise bir yılı geçemez. Ancak, devletin güvenliğine karşı işlenen suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı işlenen suçlar, milli savunmaya karşı işlenen suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu olarak işlenen suçlar bakımından bu süre en çok bir yıl altı ay olup, gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

Tutukluluk süreleri, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından yarı oranında, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar bakımından ise dörtte üç oranında uygulanır

8. Tutukluluğun gözden geçirilmesi

- ❖ **Soruşturma Evresinde** şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve **en geç 30 günlük süreler itibarıyla** tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine **sulh ceza hâkimi tarafından karar verilir**.
- ❖ **Kovuşturma Evresinde, Hâkim veya mahkeme**, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında veya her 30 günde bir değerlendirerek karar verir.

7. Tutukluluğun Bildirilmesi

METİN KAYA

- ❖ Tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, hâkimin kararıyla gecikmeksizin haber verilir.
- ❖ Ayrıca, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek kaydıyla, tutuklunun tutuklamayı bir yakınına veya belirlediği bir kişiye bizzat bildirmesine de izin verilir.
- ❖ Şüpheli veya sanık yabancı olduğunda tutuklanma durumu, yazılı olarak karşı çıkmaması halinde, vatandaşı olduğu devletin konsoloslukuna bildirilir.

8. Tutukluluğun Sona Ermesi

- ❖ Tutuklama kararına itiraz (CMK 101/5 267)
- ❖ Cumhuriyet savcısı, şüphelinin adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasını sulh ceza hâkiminden isteyebilir. (CMK 103) İstem üzerine ilgili merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilir. **(Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda bu süre 7 gündür.Aralık 2016 değişikliği)** Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir.
- ❖ Hakkında tutuklama kararı verilmiş şüpheli ve müdafii de adli kontrolle serbest bırakılması isteminde bulunabilirler. (CMK 103) İstem üzerine ilgili merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilir. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir.
- ❖ Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı adli kontrol veya tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re'sen serbest bırakır. (itiraz edilemez)CMK 103)
- ❖ Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğinde şüpheli serbest kalır. (CMK 103)
- ❖ Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir. Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir. (104) İstem üzerine ilgili merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilir. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir.
- ❖ Dosya bölge adliye mahkemesine veya Yargıtay'a gelmişse salıverilme istemi hakkındaki karar, bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca dosya üzerinde yapılacak incelemeden sonra verilir; bu karar re'sen de verilebilir. (CMK 104) İstem üzerine ilgili merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adli kontrol uygulanmasına karar verilir. Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir.

9. Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlard

a:

- Kuvvetli suç şüphesini,
- Tutuklama nedenlerinin varlığını,

METİN KAYA

- Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu, gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir.

Gözden Kaçırma: Tutuklama için şüpheli veya sanığın sorguya çekilmesi zorunludur. Gıyapta tutuklama kararı verilemez. Yakalama kararı verilebilir. Kaçak hakkında ise tutuklama kararı verilebilir.

D- ADLİ KONTROL

Adli kontrol, tutuklamadan önce ve ona alternatif olarak uygulanabilecek bir koruma tedbiridir. Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir. Hakim veya mahkeme her zaman adli kontrole karar verebilir.

- Adli kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez.
- Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

1. Koşulları:

- Tutuklama sebepleri var olmalı
- Ölçülülük ilkesi gerçekleşmeli

Gözden Kaçırma: Tutuklama yasağı öngörülen hallerde adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir. Yasal tutukluluk süreleri dolduğu için Salıverilenler hakkında adli kontrol uygulanabilir.

2. Adli kontrolde, şüphelinin Yükümlülükleri

- ❖ Yurt dışına çıkamamak.
- ❖ Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.
- ❖ Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak.
- ❖ Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek.
- ❖ Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya ucuu Maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.
- ❖ Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak.
- ❖ Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek.
- ❖ Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynı veya kişisel güvenceye bağlamak.
- ❖ Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı

düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek.

- ❖ Konutunu terk etmemek.
- ❖ Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek.
- ❖ Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek.

3. Adli Kontrol Kararı verecek makam

Soruşturma Evresinde Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile adli kontrol altına alınabilir.

Kovuşturma Evresinde adli kontrol tedbirine gerekli görüldüğünde mahkeme karar verir.

Gözden Kaçırma: Adli kontrol altında geçecek süre şahsi hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Ancak; Uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek konusunda verilen adli kontrol " şahsi hürriyeti sınırlama sebebi gibi görülerek bu durumda geçen süre cezadan mahsup edilebilir.

4. Adli Kontrol Kararının Kaldırılması

Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme beş gün içinde karar verebilir.

4. Kanun Yolu

Adli kontrol kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilir.

ARAMA

ŞÜPHE: Makul şüphe

I. Arama Emri vermeye Yetkili Merciler

Arama kararı veremeye yetkili merci kural olarak hakimdir . Ancak;

- ❖ Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı
- ❖ Savcıya ulaşamayan hallerde kolluk amiri

Gözden Kaçırma: konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda kolluk tarafından arama yapılamaz.

II. Aramanın yapılacağı zaman

Kural olarak arama gündüz yapılır. Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde gece vaktinde arama yapılamaz.

Gözden Kaçırma: CMK'ya göre gece vakti, güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvela kadar devam eden süredir.

Gece arama yapılabilir haller;

- ❖ Suçüstü haller
- ❖ Gecikmesinde sakınca bulunan hâller
- ❖ Yakalanmış veya gözüaltına alınmış olup da firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması.

III. Aramanın Tutanağa Bağlanması

Yapılan arama tutanağa bağlanır ve işlemi yapanların kimlikleri açıkça yazılır. Bu tutanakta arama kararının tarih ve sayısı emri veren merci, aramanın yapıldığı yer, tarih ve saat, aramanın konusu, aranan kişinin kimlik bilgileri gibi vs.. bilgiler yer alır.

IV. Aramada Hazır Bulunabilecekler

- ❖ Aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir; kendisi bulunmazsa temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur.
- ❖ Konut, işyeri veya diğer kapalı yerlerde Cumhuriyet savcısının önünde ve denetiminde bir arama yapılmıyorsa, kolluğun yanında o işleme tanıklık yapmak için, o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur.
- ❖ Kişinin avukatının aramada hazır bulunmasına engel olunamaz. Ancak hazır bulunmayan avukat beklenmez.

V. Aramanın sonucu

- Aranan kişiye belge verilir.
- Ele geçirilen belgeler kolluk tarafından incelenemez. İnceleme yetkisi hakim ve savcıdır.
- Arama sonunda tesadüfen başka suça ilişkin delil elde edilmişse bunlar muhafaza altına alınır ve Cumhuriyet savcılığına derhal bildirilir.

VI. Avukat bürolarında arama

- ❖ Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza mahkemesinin kararıyla kavuşturma evresinde re'sen veya istem üzerine mahkeme kararıyla aranabilir.
- ❖ Aramada, Cumhuriyet savcısı ile Baro başkanı veya onu temsilen bir avukat hazır bulundurulur.
- ❖ Avukat el konulan şeylerin müvekkili ile arasındaki mesleki ilişkiye ait olduğunu iddia edebilir. Bu durumda soruşturma evresinde sulh ceza hakimi, kovuşturma evresinde hakim veya mahkeme 24 saat içinde bir karar vermesi gerekir.

Dikkat: Avukatların avukatlık ve Türkiye Barolar Birliği, baroların organlarındaki görevlerinden doğan ve görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarındaki soruşturma, Adalet Bakanlığının izni üzerine suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcılığınca yürütülür.

VII. Askeri Mahallerde Yapılacak Arama ve El Koyma İşlemi

METİN KAYA

Askerî mahallerde yapılacak el koyma işlemi, Cumhuriyet savcısının nezaretinde askerî makamların katılımıyla adli kolluk görevlileri tarafından yerine getirilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle de askerî makamların katılımıyla adli kolluk görevlileri tarafından el koyma işlemi yapılabilir.

f. EL KOYMA

El koyma, ceza muhakemesinde delil olabilecek ya da ileride müsadere edilebilecek eşya üzerinde zilyedin tasarruf yetkisinin kaldırılmasıdır.

- ❖ İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.
- ❖ Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya el konulabilir.

El konulamayacak Belgeler

- ❖ Yakınlık veya meslek ve sürekli uğraşları nedeniyle tanıklıktan çekinmeye hakkı olan kimselerle, şüpheli veya sanık arasındaki mektup ve belgelere bunların nezinde bulundukça el konamaz.
- ❖ Anayasa'ya göre yasaya uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçlarına suç aleti olduğu gerekçesiyle el konulamaz.

El Koyma Yetkisi

Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri, el koyma işlemi gerçekleştirebilir. Hâkim kararı olmaksızın yapılan el koyma işlemi, 24 saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren 48 saat içinde açıklar; aksi hâlde el koyma kendiliğinden kalkar. Zilyedliğinde bulunan eşya ve diğer malvarlığı değerlerine el konulan kimse, hâkimden her zaman bu konuda bir karar verilmesini isteyebilir. El koyma işlemi, suçtan zarar gören mağdura gecikmeksizin bildirilir.

İstenen Eşyayı vermeyecekler Hakkında yapılacak işlem

İspat aracı olarak yararlı görülen eşya veya diğer malvarlığı değerlerini yanında bulunduran kişi, istem üzerine bu şeyi göstermek ve teslim etmekle yükümlüdür. Kaçınma hâlinde bu şeyin zilyedi hakkında **3 aya kadar disiplin hapsine** ilişkin hükümler uygulanır. Ancak, şüpheli veya sanık ya da tanıklıktan çekinebilecekler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

El Koyma Türleri

I. Taşınmazlara Hak ve Alacaklara El koyma

a. Koşulları

METİN KAYA

Bu tedbire başvurabilmek için CMK'da sayılan katalog suçların işlendiğine dair somut delilelere dayanan kuvvetli şüphenin bulunması gerekir.

b. Taşınmaz hak ve alacaklara el koyma kararı vermeye yetkili merci

Hakim kararıyla el koyma kararı verilebilir. (2016 Aralık Değişikliği)

c. El konulabilecek hak ve alacaklar

- ❖ Taşınmazlara,
- ❖ Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,
- ❖ Banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba,
- ❖ Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,
- ❖ Kıymetli evraka,
- ❖ Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,
- ❖ Kiralık kasa mevcutlarına,
- ❖ Somut olarak belirlenen taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, el koyma işlemi yapılabilir.

Dikkat: El koyma kararı alınabilmesi için ilgisine göre BDDK, SPK, MASAK, ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan, suçtan elde edilen değere ilişkin rapor alınır. **Rapor en geç üç ay içinde hazırlanır.** Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre talep üzerine iki ay daha uzatılabilir

Dikkat: El konulan taşınmaz, hak ve alacakların idaresi gerektiğinde bu malvarlığı değerlerinin yönetimi amacıyla kayyım atanabilir. Kayyım atanmasına hakim karar verilir. İtiraz üzerine bu tedbire karar verilebilmesi için de o y birliği aranır. **(01.09.2016 674 sayılı KHK yeniliği)**

II. Postada El Koyma

Posta hizmeti veren her türlü resmî veya özel kuruluştaki bulunan gönderilere, hâkimin veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararı ile el konulabilir. El koyma işlemi yerine getiren kolluk memurları zarfları veya paketleri açamazlar. Elkoyma kararı veya emrinin tahdidi olarak CMK'da sayılan suçlarla ilgili olarak verilmesi halinde gönderilerin bulunduğu zarf veya paketler Cumhuriyet savcısının talimatıyla kolluk memurları tarafından açılabilir.

III. Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve el koyma

METİN KAYA

- ❖ Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulur. Hâkim kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde çıkarılan kopyalar ve çözümü yapılan metinler derhâl imha edilir. Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine el koyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.
- ❖ Alınan yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.
- ❖ Soruşturma evresinde sulh ceza hakimince verilen kararlara karşı itiraz kanun yolu açıktır.

IV. Şirket Yönetimi ve Kayyım Tayini

- ❖ Bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda a kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir.
- ❖ Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.
- ❖ Hâkim veya mahkemenin kayyım hakkında takdir etmiş bulunduğu ücret, şirket bütçesinden karşılanır. Ancak, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi halinde; ücret olarak şirket bütçesinden ödenen paranın tamamı, kanunî faiziyle birlikte Devlet Hazinesinden karşılanır

El konulan eşyanın iadesi, muhafazası ve elden çıkarılması

El konulan Eşyanın Geri Verilmesi: Şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait el konulmuş eşyanın, soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalmaması veya müsadereye tabi tutulmayacağıının anlaşılması halinde, re'sen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından karar verilir. İstem reddi kararlarına itiraz edilebilir.

El Konulan Eşyanın Elden Çıkarılması: El konulan eşya, zarara uğraması veya değerinde esaslı ölçüde kayıp meydana gelme tehlikesinin varlığı halinde, hükmün kesinleşmesinden önce elden çıkarılabilir. Elden çıkarma kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir. Karar verilmeden önce eşyanın sahibi olan şüpheli, sanık veya ilgili diğer kişiler dinlenir; elden çıkarma kararı, kendilerine bildirilir.

El Konulan Eşyanın Muhafaza Edilmesi: El konulan eşyanın değerinin muhafazası ve zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır. El konulan eşya, soruşturma evresinde Cumhuriyet Başsavcılığı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından, bakım ve gözetimiyle ilgili tedbirleri almak ve istendiğinde derhâl iade edilmek koşuluyla,

METİN KAYA

muhafaza edilmek üzere, şüpheliye, sanığa veya diğer bir kişiye teslim edilebilir. Bu bırakma, teminat gösterilmesi koşuluna da bağlanabilir.

- ❖ El konulan eşya, delil olarak saklanmasına gerek kalmaması halinde, rayiç değerinin derhâl ödenmesi karşılığında, ilgiliye teslim edilebilir. Bu durumda müsadere kararının konusunu, ödenen rayiç değer oluşturur.

Gözden Kaçırma: Devlet sırrı niteliğindeki bilgileri içeren belgelere alt sınırı 5 yıl veya daha üzeri suçlarda el konabilir.

2. Gizli Soruşturma Tedbirleri

a. İletişimin, dinlenmesi Kayda Alınması ve Sinyal Bilgilerinin değerlendirilmesi

I. Koşulları

- ❖ CMK'da belirtilen katalog suçlar dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada suç işlendiğine dair somut deillere dayana **kuvvetli şüphenin varlığı halinde**
- ❖ Başka suretle delil elde edilme olanağının bulunmaması halinde bu tedbire başvurulur.

II. İletişimin , dinlenmesi Kayda Alınmasına karar verecek merci

- ❖ Hakim veya Gecikmesinde Sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı (**Aralık 2016 Değişikliği**) Cumhuriyet savcısının kararı derhal mahkeme onayına sunulur. Hakim kararını en geç 24 saat içinde verir.

III. Süre

Tedbir kararı **en çok iki ay için** verilebilir; bu süre, **bir ay daha uzatılabilir.** Ancak, **örgütün faaliyeti** çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, mahkeme yukarıdaki sürelerle ek olarak her defasında **bir aydan fazla olmamak ve toplam üç ayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir.**

İletişimin Tespiti

Şüpheli ve sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespiti, soruşturma aşamasında hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında mahkeme kararına istinaden yapılır. Kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespiti imkân veren kodu ve tedbirin süresi belirtilir. Cumhuriyet savcısı kararını yirmi dört saat içinde hakim onayına sunar ve hakim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde kayıtlar derhal imha edilir.

Mobil Telefonun Yerinin Tespiti

Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, mobil telefonun yeri, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. Tespit işlemi en çok bir ay daha uzatılabilir.

III. İlgiliye haber verme: Tespit ve dinlemeye ilişkin kayıtların yok edilmesi halinde soruşturma evresinin bitiminden itibaren, en geç **15 gün** içinde, Cumhuriyet Başsavcılığı, tedbirin nedeni, kapsamı, süresi ve sonucu

hakkında ilgilisine yazılı olarak bilgi verir.

IV. Kayıt yasağı: Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz. Ayrıca Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafinin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında, telekomünikasyon yoluyla denetleme yapılamaz.

V. Elde edilen verilerin Yok Edilmesi: şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilirse veya Cumhuriyet savcılığınca verilen karar tedbir kararı ağır ceza mahkemesi tarafından onaylanmazsa tedbirin uygulanmasına son verilir. Bu durumda yapılan tespit veya dinlemeye ilişkin kayıtlar Cumhuriyet savcısının denetimi altında **en geç 10 gün içinde yok edilerek durum tutanakla tespit edilir.**

V. Tesadüfen elde edilen deliller: Elde edilen deliller katalog suçlardan birine aitse cumhuriyet savcısına derhal bildirilir.

Dikkat: Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla müdafinin bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları hakkında tespit ve dinleme ve kayıt yapılamaz.

b. Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi

I. Koşulları

- ❖ CMK'da ki suç katalogunda yer alan suçların işlendiği hususunda somut delillere dayana **kuvvetli şüphe**
- ❖ Baş suretle delil elde edilememesi

II. Tedbire Karar Vermeye Yetki Mercii

Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi hâlinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir. Bu madde uyarınca yapılacak görevlendirmeye hakim tarafından karar verilir. **(2016 Aralık Değişikliği)**

III. Tedbirin Uygulanacağı Suçlar

- ❖ Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti
- ❖ Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),
- ❖ Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315).
- ❖ Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

IV. Gizli Soruşturmacının Yükümlülükleri

- ❖ Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.
- ❖ Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu

V. Görevlendirme Usulü

- ❖ Gizli soruşturmacı olarak sadece kamu görevlileri görevlendirilebilir.
- ❖ Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.
- ❖ Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.
- ❖ Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz

c. Teknik Araçlarla İzleme

I. Koşulları

- ❖ Yasada belirtilen katalog suçların işlendiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphenin olması
- ❖ Başka türlü delil elde etme olanağının olmaması

II. Tedbirin Konusu: Şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeridir. Kişinin konutunda uygulanmaz.

III. Tedbire karar vermeye Yetkili Mercii: Teknik araçlarla izlemeye hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmi dört saat içinde hakim onayına sunulur. Hakim kararını en geç 24 saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde kayıtlar derhal imha edilir. **(2016 Aralık Değişikliği)**

IV. Tedbirin Süresi

Teknik araçlarla izleme kararı **en çok üç haftalık** süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir hafta daha uzatılabilir. Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi hâlinde, **hakim** yukarıdaki sürelerle ek olarak her defasında **bir haftadan fazla olmamak ve toplam dört haftayı geçmemek üzere uzatılmasına karar verebilir. Teknik araçlarla izleme tedbiri ile birlikte gizli soruşturmacı görevlendirilmesi halinde bu fıkra da belirtilen süreler bir kat artırılarak uygulanır**

KORUMA TEDBİRİ	ŞÜPHE	KARAR MERCİ	TEDBİR SÜRESİ	KANUN YOLU
GÖZALTI		Cumhuriyet Savcısı/ Kolluk Amiri	Bireysel işlenen suçlarda 24 saati geçemez. Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre 12 saatten fazla olamaz.	Sulh ceza Hâkimi iğine Başvuru
TUTUKLAMA	Somut delillere dayanan Kuvvetli Şüphe	Sulh Ceza Hâkimi veya Mahkeme	Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok 1 yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek 6 AY daha uzatılabilir Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok 2 YIL dır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam 3 YILI geçemez.	İtiraz
ADLİ KONTROL	Tutuklama koşullarının varlığı	Sulh Ceza Hâkimi veya Mahkeme	-----	İtiraz
ARAMA	Makul şüphe	Hâkim / G.S.B.H Cumhuriyet Savcısı/ Kolluk	-----	-----
AVUKAT BÜROLARIN DA ARAMA	Kuvvetli Şüphe	Sulh Ceza Hâkimi veya Mahkeme	-----	-----
BİLGİSAYAR KÜTÜKLERİNDE ARAMA VE EL KOYMA	Kuvvetli Şüphe	Sulh Ceza Hâkimi veya Mahkeme gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet Savcısı	-----	-----
EL KOYMA	İspat aracı olarak yararlanı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.	Hâkim/G.S.B.H Cumhuriyet Savcısı/ Cumhuriyet Savcısına ulaşılamayan hallerde Kolluk Savcı 24 saat içinde hâkim onayına sunar. Hâkim 48 saat içinde karar verir.	-----	Zilyedliğinde bulunan eşya veya diğer malvarlığı değerlerine el konulan kimse, hâkimden her zaman bu konuda bir karar verilmesini isteyebilir.

METİN KAYA

TAŞINMAZ HAK VE ALACAKLARA EL KOYMA	Kuvvetli Şüphe	Hakim	-----	Ağır Ceza Mahkemesine itiraz
ŞİRKET YÖNETİMİ İÇİN KAYYIM TAYİNİ	Kuvvetli Şüphe	Sulh Ceza Hakimi veya Mahkeme		İtiraz
İLETİŞİMİN DİNLENMESİ KAYDA ALINMASI VE SİNYAL BİLGİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Kuvvetli Şüphe	Hakim/ G.S.B. H. Cumhuriyet Savcısı Savcı Derhal hakim onayına sunar. Hakim 24 saat içinde karar verir.	2 + 1 ay ancak örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak yukarıdaki sürelerle ek olarak her defasında bir aydan fazla olmamak ve üç ayı geçmemek üzere uzatılabilir.	Ağır Ceza Mahkemesine itiraz
İLETİŞİMİN TESPİTİ	-----	Sulh Ceza hakimi veya mahkeme	Tedbirin süresi kararda belirtilir.	
MOBİL TELEFONUN TESPİTİ	-----	Hakim veya G.S.B.H Cumhuriyet Savcısı	En çok 2 aylığına verilir. Bu süre 1 ay daha uzatılabilir.	
GİZLİ SORUŞTURMACI GÖREVLENDİRME	Kuvvetli Şüphe	Hakim/	-----	Ağır Ceza Mahkemesine itiraz
TEKNİK ARAÇLA İZLEM	Kuvvetli Şüphe	Hakim/ G.S.B. H. Cumhuriyet Savcısı Savcı Derhal hakim onayına sunar. Hakim 24 saat içinde karar verir	En çok <u>3 hafta + 1 Hafta</u> , örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda 1'er hafta uzatma şeklinde <u>en fazla 4 Hafta uzatma</u>	Ağır Ceza Mahkemesine itiraz
GÖZLEM ALTINA ALMA	Kuvvetli şüphe	Sulh Ceza Hakimi / Mahkeme	3 haftayı geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa resmi sağlık kurumunun istemi üzerine, her seferinde üç haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı <u>üç ayı geçemez.</u>	İtiraz Kararın yerine getirilmesini durdurur.
İÇ BEDEN MUAYENESİ VE VÜCUTTAN ÖRNEK ALINMASI	-----	Hakim/Mahkeme/G.S.B.H. Cumhuriyet Savcısı – Savcı 24 saat içinde hakim onayına sunar hakim 24 saat içinde karar verir.	-----	İtiraz
MOLEKÜLER GENETİK İNCELEME	-----	Hakim tarafından karar verilir.	-----	

SADECE HAKİM KARARIYLA UYGULANABİLECEK TEDBİRLER	SAVCI KARARIYLA UYGULANABİLECEK EK TEDBİRLER	İSTİSNAEN SAVCI KARARIYLA UYGULANABİLECEK TEDBİRLER
❖ Tutuklama	❖ Gözaltı	❖ Arama
❖ Adli kontrol	❖ Zorla Getirme	❖ El Koyma, Postada el koyma
❖ Taşınmaz Hak ve Alacaklara El koyma	❖ Dış Beden Muayenesi	❖ İletişimin denetlenmesi

METİN KAYA

❖ Şirket yönetimi için kayyım atama	❖ Fizik Kimliğin Tespiti	❖ İç beden muayenesi
❖ Gözlem altına alma		❖ Bilgisayarda arama, El koyma
❖ Moleküler genetik incelemeler		❖ Teknik araçla izleme
❖ Gizli soruşturmacı görevlendirme		

Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat

I. Tazminat İsteminde bulunabilecek kişiler

- ❖ Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,
- ❖ Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,
- ❖ Kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,
- ❖ Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,
- ❖ Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,
- ❖ Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu ceza ile cezalandırılan,
- ❖ Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan,
- ❖ Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,
- ❖ Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,
- ❖ Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde el konulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

II. Tazminatta Süre ve Yetki

- Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren **üç ay** ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.
- İstem, zarara uğrayanın **oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde** ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

- Tazminat konusunda ağır ceza mahkemesinin kararına karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir

5. BÖLÜM CEZA MUHALEMELERİNİN EVRELERİ VE KANUN YOLLARI

1. Soruşturma Evresi

Suç şüphesinin yetkili mercilerce öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evredir.

a. Temel Özellikleri

Soruşturmanın gizliliği. Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir.

Soruşturmanın mecburiliği: Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

Soruşturmanın yazıllığı. Her soruşturma işlemi tutanağa bağlanır. Tutanak, adli kolluk görevlisi, Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkimi ile hazır bulunan zabıt kâtibi tarafından imza edilir. Tutanak, işlemin yapıldığı yeri, tarihi, başlama ve bitiş saatini ve işleme katılan veya ilgisi bulunan kimselerin isimlerini içerir. İşlemde hazır bulunan ilgililerce onanmak üzere tutanağın kendilerini ilgilendiren kısımları okunur veya okumaları için kendilerine verilir. Bu husus tutanağa yazılarak ilgililere imza ettirilir.

Soruşturmanın Dağınıklığı: Başsavcılıklar soruşturmanın kapsamlı olması halinde birden çok savcı görevlendirebilir. Başlatılan soruşturma savcısı değişebilir kolluk değişebilir.

Soruşturmanın Kurala bağlı olmayışı: Yasada soruşturma evresinde işlemlerin nasıl yapılacağı ve hangi sırayla yürütüleceğine dair bir düzenleme bulunmaktadır. Savcılık ve kolluk idae dışında araştırmalarda belirli kurala bağlı değildir.

b. Soruşturma İşlemleri

İhbar, Şikayet

- Cumhuriyet savcısı, ihbar , şikayet, şüpheli ölümün ihbarı veya kendiliğinden suçun öğrenilmesi durumunda kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini

araştırmaya başlar.

- Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.
- Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.
- Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyetle bulunulabilir.
- Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.
- Suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa, sulh ceza hâkimi de bütün soruşturma işlemlerini yapabilir.

İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılmaması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. Soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, varsa ihbarda bulunana veya şikâyetçiye bildirilir ve bu karara karşı 15 gün içerisinde sulh ceza hakimliğine itiraz edilebilir. İtirazın kabulü hâlinde Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma işlemlerini başlatır. Bu fıkra uyarınca yapılan işlemler ve verilen kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından görülebilir. (Ağustos 2017)

Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyetle bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

Vali ve kaymakamların kişisel suçları hakkında soruşturma ve kovuşturma yapma yetkisi

- İlginin görev yaptığı yerin bağlı olduğu bölge adliye mahkemesinin bulunduğu yerdeki il Cumhuriyet başsavcılığı ve aynı yer ağır ceza mahkemesine aittir. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâllerinde soruşturma genel hükümlere göre yapılır.

Milletvekili hakkında soruşturma veya kovuşturma yapma yetkisi

- Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma yapma yetkisi, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ve bu yer ağır ceza mahkemesine aittir. Soruşturmayı Cumhuriyet Başsavcısı veya görevlendireceği vekili bizzat yapar. Başsavcı veya vekili, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısından soruşturmanın kısmen veya tamamen yapılmasını isteyebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı zorunlu olan delilleri toplar ve gerekmesi hâlinde alınacak kararlar bakımından bulunduğu yer sulh ceza hâkimliğinden talepte bulunur. (Ağustos 2017)

d. SORUŞTURMA EVRESİNDEN SONUÇ ÇIKARTMA

Kovuşturma evresi iki şekilde sona erebilir. Savcının kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi ve savcı tarafından hazırlanan iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesi.

I. Kamu Davasının Açılması

Kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir. Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.

II. Kamu Davasının Ertelenmesi

Fiile İlişkin Koşul: Uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir.

Faile İlişkin Koşul: Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması gerekir.

Mahkemeye İlişkin Koşul:

- ❖ Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,
- ❖ Kamu yararının bulunması
- ❖ Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

Erteleme Süresi: Cumhuriyet Savcısı kamu davasının açılmasının **5 yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir.**

Ancak bu süre 18 yaş altı çocuklarda 3 yıldır.

Gözden Kaçırma: Kamu davası 5 yıllığına ertelenir.

Ertelemenin Sonuçları

- ❖ Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir.
- ❖ Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.
- ❖ Uzlaşma nedeniyle erteleme halinde, uzlaşmanın koşullarına uyulmuşsa soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz.

Kanun Yolu: Suçtan zarar gören kamu davasının ertelenmesi kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilir.

Kamu Davasının Ertelenmeyeceği Suçlar

- Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar,
- Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar,
- Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, hakkında uygulanmaz.

III. Kamu Davası açmada Takdir Yetkisi

Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir. Savcının bu kararına karşı itiraz edilemez.

Gözden Kaçırma: etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren suçlar ile cezayı kaldıran şahsî nedenler bulunması halinde savcı kamu davası açmada takdir yetkisini kullanabilir.

IV. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar

- ❖ Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için **yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi** veya **kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde** kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir.
- ❖ Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak yeni delil elde edilmedikçe ve bu hususta sulh ceza hâkimliğince bir karar verilmedikçe, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz
- ❖ Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi veya bu karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılır
- ❖ Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren **on beş gün içinde**, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir

2. İddianamenin kabulü veya iadesi

İddianamenin iadesi sebepleri bulunmuyorsa iddianame kabul edilir.

1. İddianamenin düzenlenme koşulları

- ❖ Yeterli suç şüphesi bulunmalı
- ❖ Fiil belli olmalı
- ❖ Fail belli olmalı
- ❖ Aranıyorsa dava şartları gerçekleşmiş olmalıdır

II. İddianamede bulunması gereken hususlar

- ❖ Şüphelinin kimliği, müdafî, maktul, mağdur ve suçtan zarar görenin kimliği, mağdurun veya suçtan zarar görenini vekili veya kanuni temsilcisi
- ❖ Açıklanmasında sakınca bulunmayan hallerde ihbar edenin kimliği
- ❖ Şikayette bulunan kişinin kimliği
- ❖ Şikayetin yapıldığı tarih
- ❖ Yüklenen suç ve uygulanacak kanun maddeleri
- ❖ Yüklenen suçun işlendiği yer tairh
- ❖ Suçun delilleri
- ❖ Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise gözaltına alınma ve tutuklanma tarihi.

III. İddianamenin iadesi

İadeyi yapacak makam; iddianamenin iadesine karar verecek mahkeme

Süre; İddianame ve soruşturma evrakının verilmesinden itibaren 15 gün içinde

İade sebepleri

- İddianamede bulunması gereken hususların bulunmaması
- Suçun sübûtuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen,
- Ön ödemeye veya uzlaştırmaya ya da seri muhakeme usulüne tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde ön ödeme veya uzlaştırma ya da seri muhakeme usulü uygulanmaksızın düzenlenen
- Soruşturma veya kovuşturma yapılması izne veya talebe bağlı olan suçlarda izin alınmaksızın veya talep olmaksızın düzenlenen İddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir.

İtiraz merci; Savcı

İadenin mümkün olmadığı durumlar; Suçun hukuki nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez. İlk kararda gösterilmeyen bir sebepten ötürü iddianameyi yeniden iade edilemez.

SERİ MUHAKEME USULÜ

Soruşturma evresi sonunda seri muhakeme usulünün uygulanacağı suçlar;

- Türk Ceza Kanununda yer alan;
 - Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),
 - Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),
 - Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),
 - Gürültüye neden olma (madde 183),
 - Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),
 - Mühür bozma (madde 203),
 - Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),
 - Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra),
 - Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268) suçları.
- Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar.
- Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç.
- Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç.
- Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç.

Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir.

Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.

Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirler.

Sonuç olarak belirlenen hapis cezası Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanunun 50 nci maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51 inci maddesine göre ertelenebilir.

Bu maddeye göre belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde 231 inci madde kıyasen uygulanabilir.

Bu madde kapsamında yaptırım uygulanması, güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.

Seri Muhakeme Usulüne Göre Yapılacak Yargılama Süreci

Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Talep yazısında;

- Şüphelinin kimliği ve müdafii,
- Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,
- İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,
- İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,
- Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,
- İsnat olunan suçun oluşturan olayların özeti,
- Üçüncü fıkra da belirtilen şartların gerçekleştiği,
- Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri gösterilir.

Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkra da şartların gerçekleştiği ve eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu kanaatine varırsa talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet savcılığına gönderir. Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır.

Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet savcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz.

Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmayacağı Haller

- Suçun iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanmaz.
- Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz.
- Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz.

Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda mahkemece kurulan hükme itiraz edilebilir.

BASİT YARGILAMA USULÜ

METİN KAYA

Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir.

Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâye tçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenir. Tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir. Ayrıca, toplanması gereken belgeler, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilir.

Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkûmiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir.

Mahkemece, koşulları bulunması hâlinde; kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanma sınırının geri bırakılmasına karar verilebilir.

Hükümde itiraz usulü ile itirazın sonuçları belirtilir.

Mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir.

Basit yargılama usulünün Uygulanmayacağı haller

- Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri
- Soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında
- Basit yargılama usulü kapsamına giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.

Basit yargılama usulünde itiraz

Basit Yargılama usulü sonucu verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir.

(2) İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Taraflar gelmese bile duruşma yapılır ve yokluklarında 223 üncü madde uyarınca hüküm verilebilir. Taraflara gönderilecek davetiyede bu husus yazılır. Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır.

(3) Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251 inci madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağlı değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251 inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan indirim korunur.

(4) İtiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır.

(5) İkinci fıkra uyarınca verilen hükümlere karşı genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilir.

(6) Birinci fıkradaki itirazın, süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan tarafından yapıldığı mahkemesince değerlendirildiğinde dosya, 268 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderilir. Mercii bu sebepler yönünden incelemesini yapar ve kararını gereği için mahkemesine gönderir.

2. Kovuşturma Evresi

İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar. Kovuşturma evresi duruşma hazırlığı, duruşma , hüküm ve kanun yollarından oluşur.

a. Duruşma Hazırlığı Devresi

Duruşma Hazırlığı devresinde yapılan işlemler

I. Duruşma Gününün belirlenmesi: Mahkeme başkanı veya hakim iddianamenin kabulünden sonra duruşma günü belirler.

II. Sanığa duruşma günü ve İddianamenin Tebliği: Sanığa duruşma gününü bildiren çağrı kağıdı ile birlikte iddianame de tebliği edilir. **Duruşma gününün tebliği ile duruşma günü arasında en az bir hafta bulunması gerekir.** Bu süre alt sınırdır. Süre daha da uzun olabilir. İddianamenin tebliği ile duruşma günü arasında bir haftadan az bir süre olması halinde sanık duruşmaya ara verilmesini isteyebilir.

III. Müdafii, Tanık, Bilirkişi, Suçtan zarar gören , mağdur ve yasal temsilciye davetiye gönderilmesi:

- ❖ Tutuklu olmayan sanığa tebliğ olunacak çağrı kâğıdına mazereti olmaksızın gelmediğinde zorla getirileceği yazılır.
- ❖ Müdafiiye, tanığa, bilirkişiye, mağdur veya suçtan zarar gören ile yasal temsilciye duruşma davetiyesi gönderilir.
- ❖ Tanık ve bilirkişinin gelmemesi halinde zorla getirileceği kendilerine bildirilir.
- ❖ Sanığın eşine duruşma gün ve saati bildirilmez.
- ❖ Mahkeme başkanı veya hâkim, sanığın veya katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağrılması hakkındaki dilekçeyi reddettiğinde, sanık veya katılan o kişileri mahkemeye getirebilir. Bu kişiler duruşmada dinlenir.
- ❖ Hastalık veya malûllük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle bir tanık veya bilirkişinin uzun ve önceden bilinmeyen bir zaman için duruşmada hazır bulunmasının olanaklı bulunmayacağı anlaşılırsa, mahkeme onun bir naiple veya istinabe yoluyla dinlenmesine karar verebilir.

b. Duruşma Evresi

Duruşmanın doğrudan doğruyalığı: Hüküm verecek olan mahkeme üyelerinin, sanık, tanık ve olayın diğer tüm delilleriyle birebir karşı karşıya gelmesini, onlarla doğrudan temas etmesini ve delil ikamesinin başka hakime bira kılmmasını ifade eder.

Duruşmanın Sözlülüğü: duruşmada dile getirilmiş ve tartışılmış husuların hükme esas alınmasını ifade eder. Bir delil, tarafların bilgisi dahilinde olsa da duruşmada konuşulmadıkça hüküm verilirken göz önünde tutulmaz.

Duruşmanın Açıklığı: Duruşma herkese açıktır. Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

Adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra duruşma salonunda her türlü sesli veya görüntülü kayıt veya nakil olanağı sağlayan aletler kullanılamaz duruşmanın açıklığı ilkesinin iki istisnası bulunmaktadır. Bunlar;

I. Zorunlu Kapalılık: Sanık, on sekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

II. İhtiyari Kapalılık: kamu güvenliği ile genel ahlakın kesin olarak gerekli olduğu hallerde duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına açık duruşmada hakim karar verebilir.

Duruşmada Yayım Yasağı: kapalı yapılması gereken ve kapalı yapılmasına karar verilen duruşmalarda yayım yapmak yasaktır. Ayrıca açık duruşmanın içeriği;

- ❖ Milli güvenliğe
- ❖ Genel ahlaka
- ❖ Kişilerin saygınlık onur ve haklarına dokunacaksa
- ❖ Suç işlemeye kışkırtacak nitelikte ise mahkeme bunları önlemek amacıyla duruşmanın içeriğin kısmen ve ya tamamen yayımlanmasını yasaklar ve kararını açık duruşmada açıklar.

Duruşma

I. Duruşmada hazır bulunacaklar

- ❖ Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafinin hazır bulunması şarttır.
- ❖ Bir oturumda bitmeyecek davada, herhangi bir nedenle bulunamayacak üyenin yerine geçmek ve oya katılmak üzere yedek üye bulundurulabilir.
- ❖ Birden çok Cumhuriyet savcısı ve birden çok avukat aynı zamanda duruşmaya katılabilecekleri gibi aralarında işbölümü de yapabilirler
- ❖ Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

Gözde Kaçırma: Hakim, savcı, zabıt katibi ve zorunlu müdafinin duruşmada bulunması şarttır.

II. Duruşmaya Başlanması

- ❖ Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu husustaki dilekçesini duruşma gününden **en az beş gün** önce mahkeme başkanına veya hâkime verir.
- ❖ Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmayı yönetir ve sanığı sorguya çeker; delillerin ikame edilmesini sağlar.
- ❖ Sanığın ve müdafinin hazır bulunup bulunmadığı, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri saptanarak duruşmaya başlanır. Sanık, duruşmaya bağısız olarak alınır. Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar.
- ❖ Tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkarılırlar.

III. Sanığın Duruşmada Bulunmaması

Kural olarak duruşmada hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verilir.

Bu kararın İstisnaları

- ❖ Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.
- ❖ Mahkemeye gelen sanığın duruşmanın devamı süresince hazır bulunması sağlanır ve savunmasının önüne geçmek için mahkeme gereken tedbirleri alır. Sanık savunur veya ara vermeyi izleyen oturuma gelmezse, önceden sorguya çekilmiş ve artık hazır bulunmasına mahkemece gerek görülmezse, dava yokluğunda bitirilebilir.
- ❖ Suç, yalnız veya birlikte adli para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise; sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hâllerde sanığa gönderilecek davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır.
- ❖ Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir.
- ❖ Mahkemece sorgusu yapılmış olan sanık veya bu hususta sanık tarafından yetkili kılındığı hâllerde müdafii isterse, mahkeme sanığı duruşmada hazır bulunmaktan bağışık tutabilir.
- ❖ Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle

sorguya çekilebilir.

Sanığın Mahkeme Salonundan Çıkarılabilmesi

- ❖ Sanığın yüzüne karşı suç ortaklarından birinin veya bir tanığın gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir. Sanık tekrar getirildiğinde, tutanaklar okunur ve gerektiğinde içeriği anlatılır.
- ❖ Davranışları nedeniyle, hazır bulunmasının duruşmanın düzenli olarak yürütülmesini tehlikeye sokacağı anlaşıldığında sanık, duruşma salonundan çıkarılır.

Gözden kaçırma: Sanığa duruşmanın düzenini bozduğu gerekçesiyle 4 gün disiplin hapsi verilebilir.

Sanığa doğrudan Soru Sorulması

- ❖ Hakim
- ❖ Cumhuriyet savcısı
- ❖ Müdafî,
- ❖ Vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir.

IV. Duruşmanın Düzeni

- ❖ Duruşmanın düzeni, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır.
- ❖ Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın düzenini bozan kişinin, savunma hakkının kullanılmasını engellemek koşuluyla salondan çıkarılmasını emreder.
- ❖ Kişi dışarı çıkarılması sırasında direnç gösterir veya karışıklıklara neden olursa yakalanır ve hâkim veya mahkeme tarafından, avukatlar hariç, verilecek bir kararla derhâl dört güne kadar disiplin hapsine konulabilir. Ancak çocuklar hakkında disiplin hapsi uygulanmaz.
- ❖ Bir kimse, duruşma sırasında bir suç işlerse, mahkeme olayı tespit eder ve bu hususta düzenleyeceği tutanağı yetkili makama gönderir; gerek görürse failin tutuklanmasına da karar verebilir.

V. Duruşmada Söz Sırası

Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz, sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafîine veya kanunî temsilcisine verilir.

VI. Duruşmada Anlatılması Zorunlu Tutanak ve Belgeler

- ❖ Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları,

- ❖ Naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları
- ❖ Muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar,
- ❖ Adli sicil özetleri
- ❖ Sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler,

VII. Duruşmada okunmayacak belgeler

- ❖ Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.
- ❖ Tanıklıktan çekinebilecek olan kişi, duruşmada tanıklıktan çekindiğinde, önceki ifadesine ilişkin tutanak okunamaz.

Duruşmanın sona ermesi ve hüküm

Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükmüdür.

Müzakere Yönetimi (CMK 227-228-229)

- ❖ Müzakerede ancak karara ve hükme katılacak hâkimler bulunur. Mahkeme başkanı, mahkemesinde staj yapmakta olan hâkim ve avukat adaylarının müzakere sırasında hazır bulunmalarına izin verebilir.
- ❖ Müzakereyi mahkeme başkanı yönetir.
- ❖ Mahkeme başkanı, kıdemsiz üyeden başlayarak oyları ayrı ayrı toplar ve en sonra kendi oyunu verir. Mahkeme başkan ve üyelerinden hiçbirisi herhangi bir konu veya sorun üzerinde azınlıkta kaldığını ileri sürerek oylamaya katılmaktan çekinemez. Oylar dağılırsa sanığın en çok aleyhine olan oy, çoğunluk meydana gelinceye kadar kendisine daha yakın olan oya eklenir.

Hükümün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç 15 gün içinde dava dosyasına konulur.

HÜKÜM TÜRLERİ

I. Beraat kararı verilecek haller

- ❖ Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,
- ❖ Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,
- ❖ Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,

METİN KAYA

- ❖ Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,
- ❖ Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması,

II. Ceza verilmesine Yer olmadığı Kararı Verilecek Durumlar

- ❖ Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması,
- ❖ Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,
- ❖ Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,
- ❖ Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi, hallerinde, failin kusurunun bulunmaması
- ❖ Etkin pişmanlık,
- ❖ Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı,
- ❖ Karşılıklı hakaret,
- ❖ İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,

III. Mahkûmiyet Kararı Verilmesi

Yüklenen suç işlendiğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir.

IV. Güvenlik tedbiri hükmü verilmesi

Yüklenen suç işlendiğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

V. Davanın Reddi Yönünde Karar verilmesi

Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

VI. Davanın Düşmesi

- ❖ Genel af
- ❖ Şikayetten vazgeçme
- ❖ Sanığın ölümü
- ❖ Ön ödeme
- ❖ Uzlaşma

- ❖ Dava zamanaşımının dolması
- ❖ Soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması
- ❖ Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülük lere uygun davranıldığı takdirde davanın düşmesine karar verilir.

Gözden Kaçırma: Türk Ceza Kanununa göre soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, mahkemece durma kararı verilir.

VII. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

Fiile İlişkin Koşul: Yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması gerekir.

Faile İlişkin Koşul: Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

Mahkemeye İlişkin Koşul:

- ❖ Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,
- ❖ Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir.

Gözden Kaçırma: Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

Hükmün açıklanmasının Ertelenmesinin Sonuçları

- ❖ Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.
- ❖ Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, **5 yıl süreyle** denetim süresine tâbi tutulur.
- ❖ Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülük lere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.
- ❖ Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülük lere aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine

METİN KAYA

yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

KANUN YOLLARI

İki tür kanun yolu vardır. Bunlar olağan kanun yolu ve olağanüstü kanun yolu.

KANUN YOLLARINA MÜRACAAT EDEBİLECEK KİMSELER:

- Cumhuriyet savcısı
- Şüpheli veya sanık
- Katılan,
- Müdafii.
- Şüpheli veya Sanığın kanuni temsilcisi veya eşi
- Katılma talebi reddedilen veya bu konuda mahkemece bir karar verilmeyen suçtan zarar gören

1- OLAĞAN KANUN YOLLARI

I. İtiraz

Özellikleri

- ❖ Son kararın dışındaki kararlara karşı kabul edilen ikinci derece kanun yoludur.
- ❖ Kesinleşmemiş kararlara karşı kabul edilen kanun yoludur.
- ❖ İtirazda hem maddi hem de hukuki yönden inceleme yapılır.
- ❖ İtiraz, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz.

Kural olarak hâkim kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz edilebilecek mahkeme kararları

- ❖ Görev yönünden yetkisizlik
- ❖ Eski hale getirmenin reddi kararları
- ❖ Gözle altına alma
- ❖ Beden muayenesi ve vücuttan örnek alma
- ❖ Tutuklama, tutuklamanın devamı Salı verme talebinin reddi
- ❖ Taşınmaz hak ve alacaklara el koyma
- ❖ İletişimin tespiti, dinlenmesi

- ❖ Gizli soruşturmacı görevlendirme
- ❖ Teknik araçlarla izleme
- ❖ Müdafî ve vekilin yasaklanması
- ❖ İstinaf başvurusunun kabul edilir olmadığı kararı
- ❖ Yargılamanın yenilenmesinin kabul edilebilir olmadığı kararı

İtiraz edilemeyecek hâkim kararları

- ❖ Hâkimin reddi talebinin kabulü
- ❖ Eski hale getirme isteminin kabulü
- ❖ İtiraz üzerine verilecek hâkim kararları
- ❖ Geriverme talebine ilişkin kararları

İtiraz Süresi ve Mercî

Kararın yüze karşı açıklandığı veya tebliği edildiği tarihten itibaren **7 GÜNDÜR**.

- ❖ Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse **en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.**
- ❖ Sulh ceza hakimliği kararlarına karşı takip eden numaralı sulh ceza hakimliğine, tek sulh ceza hakimliği varsa yargı çevresinde görev yapan sulh ceza hakimliğine
- ❖ İtiraz üzerine ilk defa sulh ceza hakimliği tarafından verilen tutuklama kararına karşı takip eden numaralı sulh ceza hakimliği
- ❖ Asliye ceza mahkemelerinin kararlarına karşı o bölgedeki ağır ceza mahkemeleri itirazları incelemeye yetkilidir.

İtiraz İncelemesi

- ❖ İtirazı inceleyecek mercî, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Mercî, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.
- ❖ İtiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafîne bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafî üç gün içinde görüşünü bildirebilir.
- ❖ İtirazı inceleme mercî kanunda aksi bulunmadığı takdirde duruşma yapmaksızın, belgeler üzerinde karar verir.

II. İstinaf

Özellikler

- ❖ İlk derece mahkemeleri tarafından verilen son kararlara (hükme) karşı kabul edilmiş kanun yoludur.
- ❖ İlk derece mahkemelerinin kesinleşmemiş kararlarına karşı başvuru olan olağan kanun yoludur.
- ❖ İlk derece mahkemelerinin kararlarını hem maddi yönden hem de hukuki yönden inceler.
- ❖ İstinaf başvurusu ilk derece mahkemelerinin verdiği son kararın(hükmün) kesinleşmesini engeller.

İstinaf Mercî ve Süre

İstinaf başvurusu **Bölge Adliye Mahkemelerine** hükmün açıklandığı veya tebliği edildiği tarihten itibaren **7 gün içinde yapılır.**

İstinaf Yoluna Başvurulmayacak Kararlar

- ❖ Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üç bin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine,
- ❖ Üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,
- ❖ Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere

İstinaf Başvurusu

- ❖ İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bu hükümler, beraat, mahkûmiyet, güvenlik tedbirleri, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi, davanın düşmesi, ve adli yargı dışındaki bir yargı mercine yönelik görevsizlik kararı.
- ❖ On beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.
- ❖ Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.

İstinaf Nedenleri

- ❖ Usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık
- ❖ Delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik
- ❖ İspat bakımından değerlendirmenin yerinde olmaması

Bozmayı gerektirecek hukuka aykırılıklar

- ❖ Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması.
- ❖ Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması.
- ❖ Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması.
- ❖ Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi.
- ❖ Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması.
- ❖ Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlâl edilmesi.
- ❖ Hükümün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi.
- ❖ Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması.
- ❖ Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması

İstinaf mahkemeleri hukuka kesin aykırılık hallerinin bulunması halinde hukuka aykırılığın hükme etki edip etmemesine bakmaksızın bozma kararı verir

İstinaf Üzerine Bölge Adliye Mahkemelerinin Verebileceği Kararlar

- ❖ Esastan red
- ❖ Bozma
- ❖ Davanın yeniden görülmesi

Gözden Kaçırma: Sanık lehine yapılan istinaf başvurularında yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.

III. TEMYİZ:

Özellikler

- ❖ Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.
- ❖ Temyiz başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller
- ❖ Ülkede hukuk birliğini sağlamak amacıyla kabul edilmiştir.
- ❖ Sadece hukuki inceleme yapar.

Temyiz Merci ve Süresi

Temyiz başvurusu **Yargıtay'a** hükmün açıklandığı veya tebliği edildiği tarihten itibaren **15 gün içinde yapılır.**

Temyiz Edilebilen Kararlar

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin verdiği,

- Esastan red,
- Davanın yeniden görülmesi
- Yeniden görülme kararı üzerine verilen hükümlerdir.

Ayrıca;

- Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden kararlar ile aleyhine başkaca kanun yolu öngörülmemiş mahkeme kararları
- İlk derece mahkemeleri tarafından verilen geri verme talebine ilişkin kararlar

Temyiz nedenleri

- ❖ Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması.
- ❖ Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması.
- ❖ Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması.
- ❖ Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi.
- ❖ Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması.
- ❖ Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlâl edilmesi.
- ❖ Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi.
- ❖ Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması.
- ❖ Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması

Temyiz üzerine verilecek kararlar

- ❖ Onama
- ❖ Bozma
- ❖ İyileştirme (Islah)

Bozma üzerine verilecek kararlar

Yargıtay'dan verilen bozma kararına bölge adliye veya ilk derece mahkemesinin direnme hakkı vardır. Ancak,

direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara karşı direnilemez.

2- OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

Kesinleşmiş kararlara karşı öngörölmüş kanun yollarıdır.

I. KANUN YARARINA BOZMA: Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunması halinde Adalet Bakanının talebi üzerine hükmün ilgili ceza dairesi tarafından incelenmesidir.

Talep edecek makam: Adalet Bakanı

Başvuru Yetkisi: Adalet Bakanının talebi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı.

Gözden Kaçırma: Bozma kararlarına karşı direnilemez.

II. Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi

Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren **30 gün içinde** Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

İtiraz üzerine dosya, kararına itiraz edilen daireye gönderilir.

Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, re'sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren **30 gün içinde** kararı veren daireye itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz. Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir, aksi halde itirazı reddeder. İtirazın reddine ilişkin kararlar kesindir

III. YARGILAMANIN YENİLENMESİ

Hükümlü Lehine Yargılamanın Yenilenmesine Gidilebilecek Sebepler

- ❖ Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.
- ❖ Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine k asıt veya ihmâl ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılırsa.
- ❖ Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturma asını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise.
- ❖ Ceza hükmü hukuk Mahkemesi'nin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir h

üküm ile ortadan kaldırılmış ise.

- ❖ Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.
- ❖ Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya bu karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi üzerine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

Sanık veya Hükümlü Aleyhine Yargılamanın Yenilenmesi

- ❖ Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliği anlaşırsa. □
- ❖ Hükme katılmış olan hâkimlerden biri aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmiş ise. □
- ❖ Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmuşsa

Yargılamanın yenilenmesinde Süre: AİHM kararlarında 1 yıl, diğer hallerde dava zaman aşımına tabidir.

Yargılamanın yenilenmesinin etkisi: Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemez. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir.

Yargılamanın yenilenmesine engel olmayan haller: Hükmün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü, yargılamanın yenilenmesi istemine engel olmaz.

Yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi: Kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyle reddedilir.